

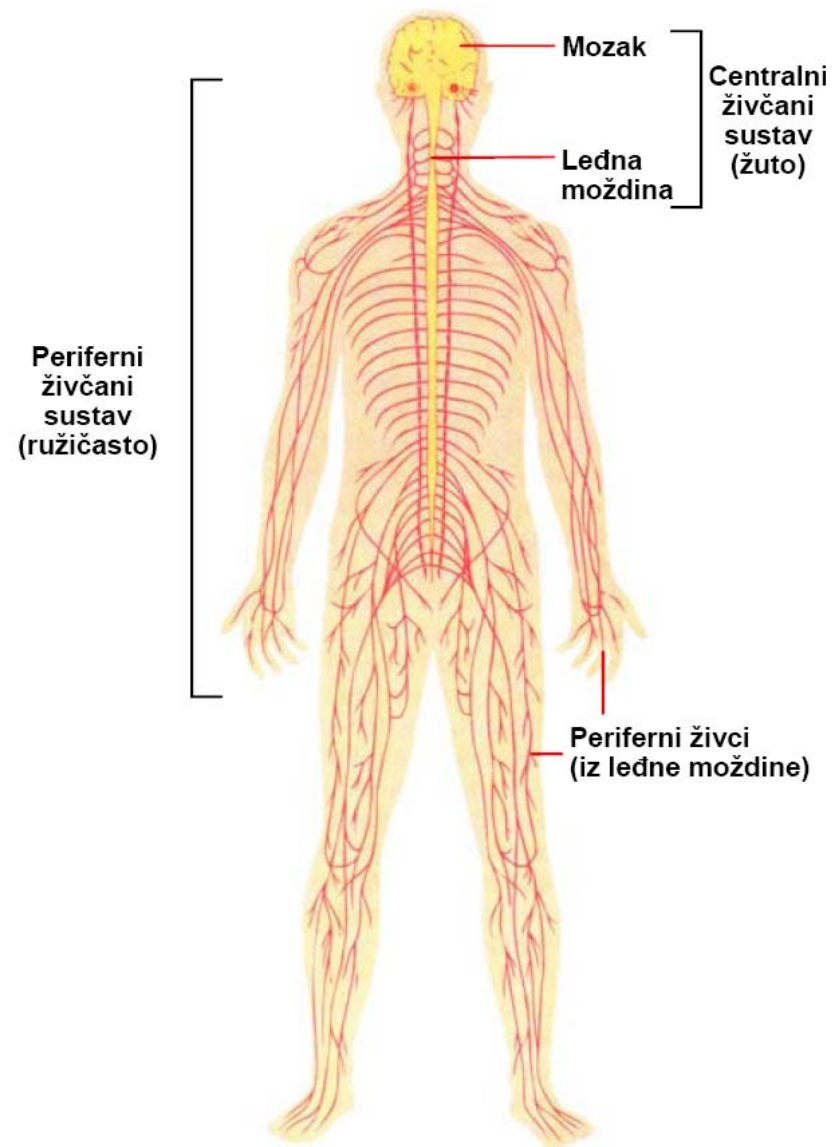
Biomedicinski signali i sustavi

3. predavanje

Ljudski organizam kao skup 11 sustava

1. Koštani
2. Mišićni
3. Živčani
4. Krvožilni
5. Dišni
6. Probavni
7. Urinarni
8. Reprodukcijski
9. Endokrini
10. Limfni
11. Ovojni (integumentni)

Živčani sustav

Centralni živčani sustav

- Izdvaja **značajne** informacije
- Uspoređuje **dolazeće** informacije s **pohranjenim** uzorcima
- Klasificira i upisuje **neke** podatke u memoriju
- Vrš **svjesno** upravljanje izlaznim sustavima ljudskog organizma (ponajprije kontrakcijom mišića)

Autonomni živčani sustav

- Održava **homeostazu**
  - regulacijski sustav održavanja ravnotežnog stanja organizma
- Simpatički – parasimpatički sustav
  - Simpatički živčani sustav dio je autonomnog živčanog sustava, naročito je aktivan tijekom reakcija poput straha i tjeskobe koje troše tjelesne zalihe energije.
  - Parasimpatički živčani sustav ima suprotan učinak od simpatičkog. Putem neurotransmitera acetilkolina usporava frekvenciju srca, smanjuje snagu srčanih kontrakcija i snižava krvni tlak.

Autonomni živčani sistem

- Agonistički – antagonistički sistem
- Glatki mišići
  - probava
  - izlučivanje (znoj, urin, fekalije)
- Lučenje žlijezda
  - biokemijska ravnoteža
- Srce (puls + pritisak + pH krvi)
- Disanje
- Temperatura
- Ravnoteža (lokomocija)

Periferni živčani sustav

- aferentni
  - senzorička vlakna – prenose informaciju od osetila do leđne moždine ili mozga
- eferentni
  - motorička vlakna – prenose naredbu za kontrakciju do mišića

Lokomotorni sustav

- Sustav organa za kretanje čovjeka čine:
  - kosti i spojevi među kostima (pasivni dio)
  - mišići (aktivni dio)

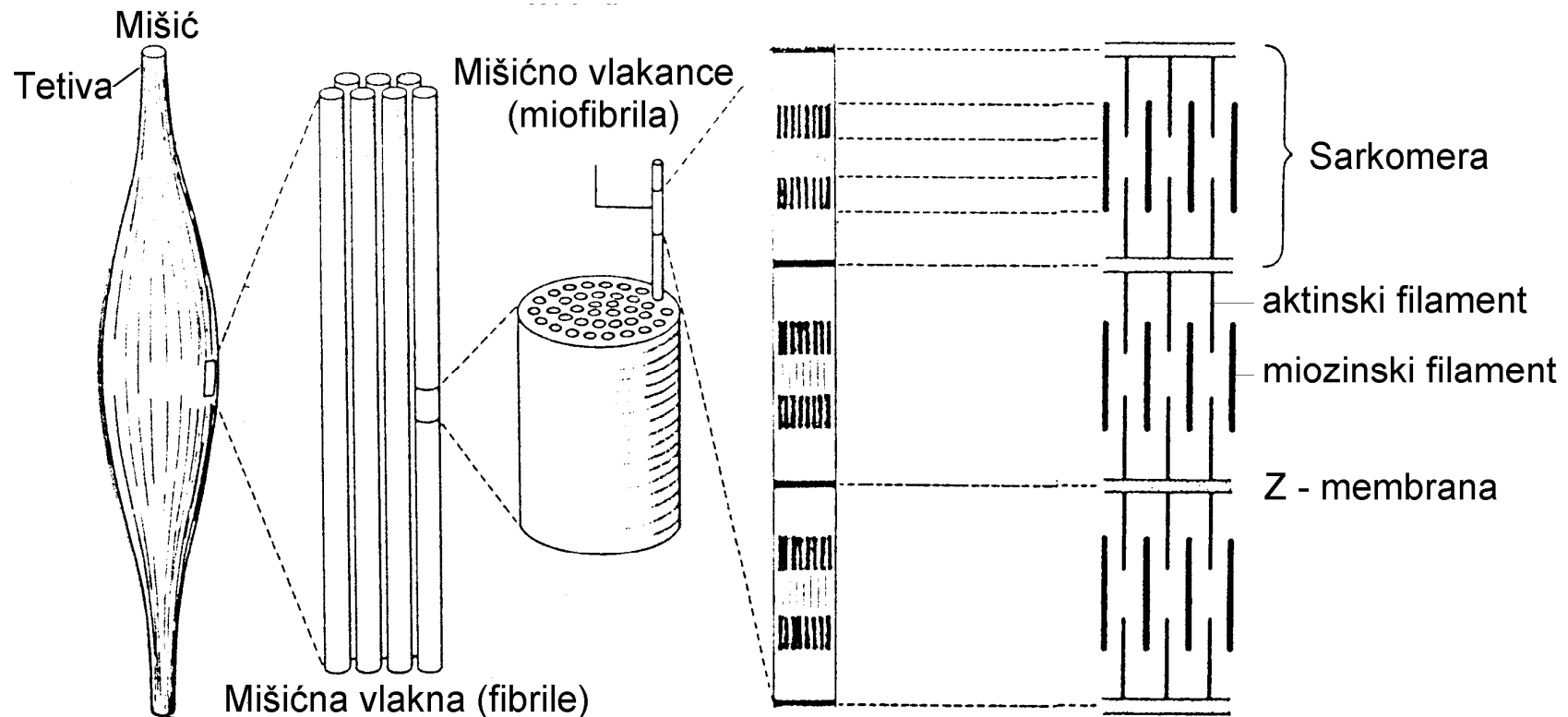
Mišići

- Aktuatori
- Osnovna fiziološka svojstva mišićnog tkiva:
  - podražljivost (**ekcitabilnost**)
  - upravljivo skraćivanje (**kontraktibilnost**)
  - mogućnost istezanja i elastičnost
- Tri tipa mišića:
  - glatki
  - srčani
  - poprečno-prugasti (skeletni)
- Upravljeni su živcima preko posebnih sinapsi, tzv. motoričkih pločica koje predstavljaju **neuromuskularnu vezu**

Građa skeletnih mišića

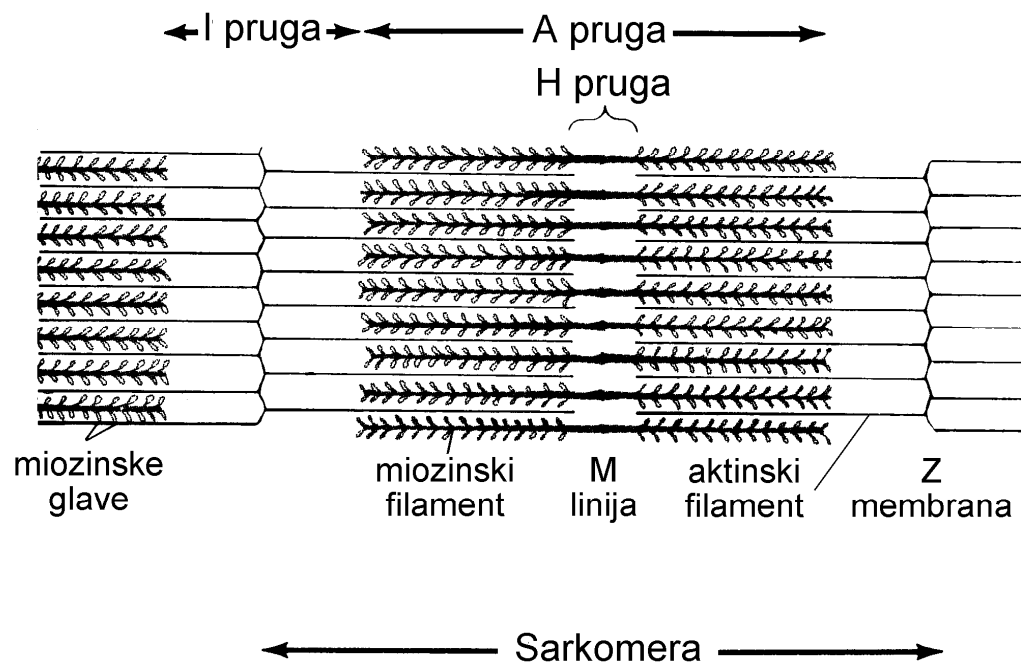
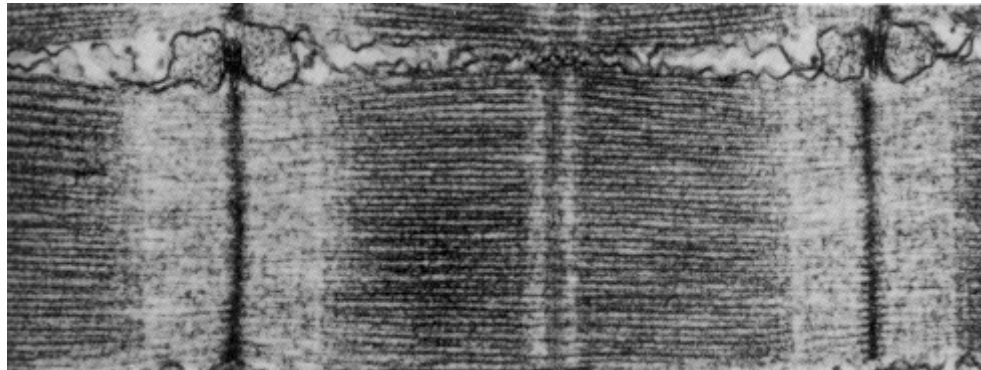
- Poprečno-prugasto mišićno tkivo
  - sastoji se od mišićnih vlakana (**fibrila**) od kojih svako predstavlja jednu veliku stanicu nastalu fuzijom mnogih zasebnih stanica
  - duljina mišićnog vlakna iznosi od 0,1 do 30 cm, a promjer od 10 μm do 100 μm
  - mišićno vlakno građeno je od mišićnih valakanca (**miofibrila**) promjera 1- 2 μm koja se uglavnom protežu cijelom duljinom mišićnog vlakna, a uzdužno su podijeljene poprečnim **Z-membranama** na segmente duljine oko 2,5 μm - **sarkomere**

Građa skeletnih mišića

- unutar sarkomere uzdužno su smješteni filamenti građeni od nitastih bjelančevina koje čine osnovu kontraktilnog mehanizma
- debeli filamenti (promjera oko 100 nm) građeni su od proteina **miozina**, a tanji (promjera oko 5 nm) od **aktina**

Poprečno-prugasto mišično tkivo

Poprečno-prugasto mišićno tkivo

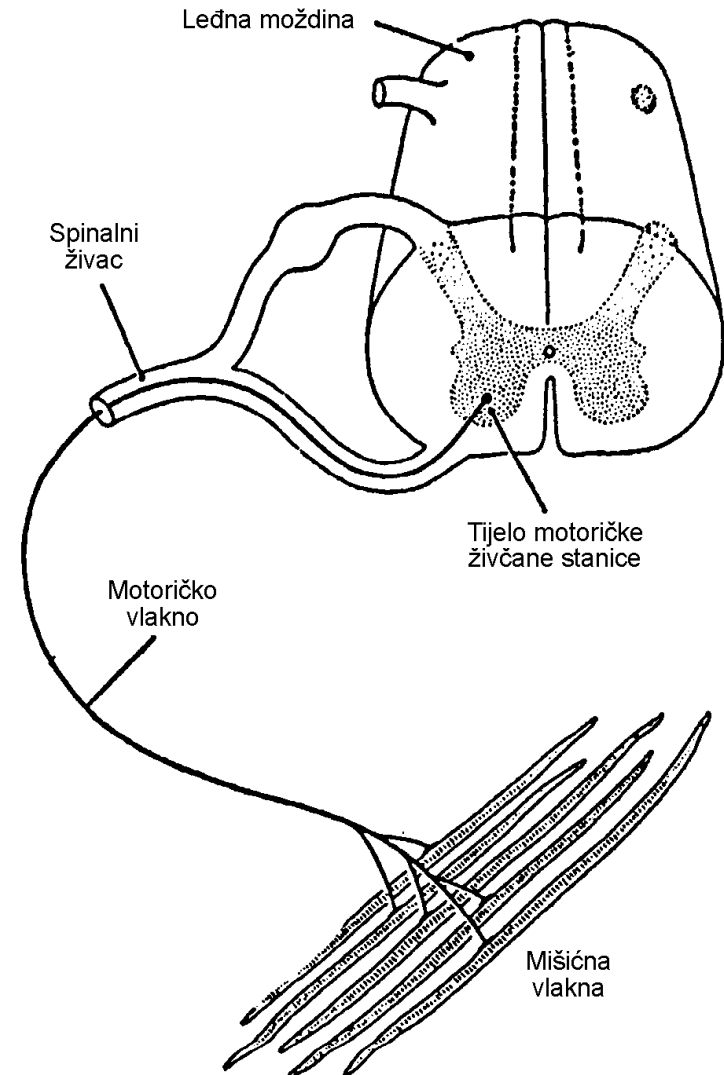
- Optički fenomen poprečne ispruganosti mišićnih vlakana uočljiv svjetlosnim mikroskopom uvjetovan je molekularnom građom miofibrila
- Razlog ispruganosti je raspored aktinskih i miozinskih filamenata
- Tamne pruge predstavljaju područja preklapanja aktinskih i miozinskih filamenata i nazivaju se A-pruge jer su optički anizotropne
- Svijetle pruge su područja u kojima se nalaze samo aktinski filament i nazivaju se I-pruge jer su optički izotropne

Poprečno-prugasto mišićno tkivo

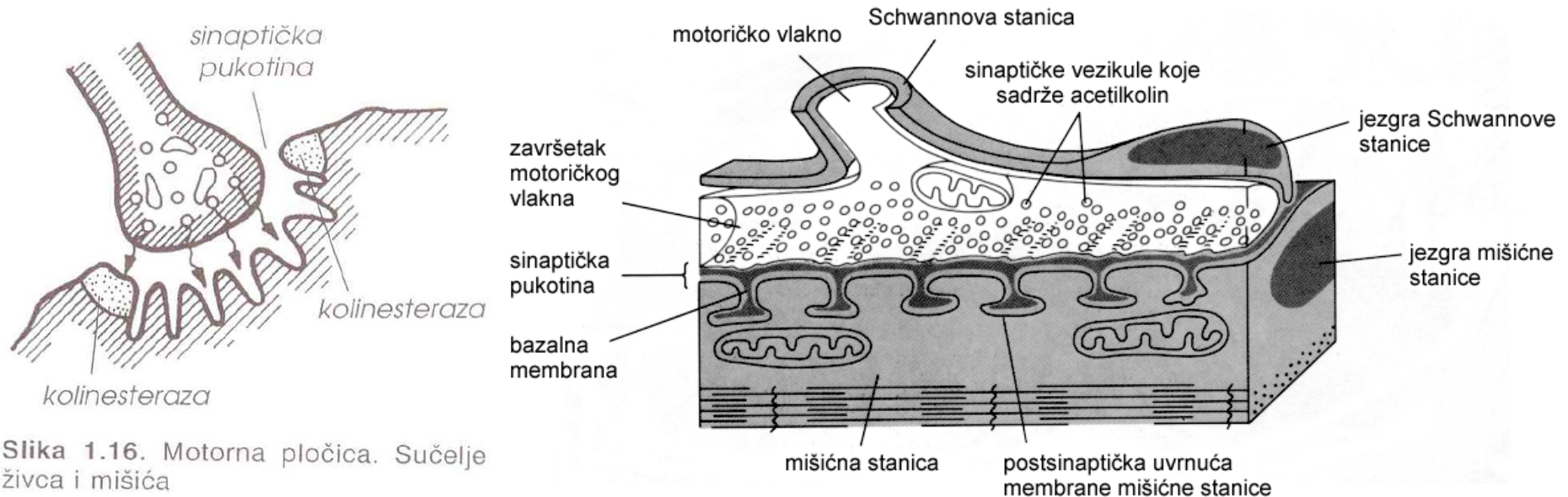
- U sredini tamne A-pruge nalazi se nešto svjetlija H-pruga (Hensenova membrana), a u njezinoj sredini nalazi se M-linija koju formiraju fina vlakanca što spajaju srednje dijelove miozinskih filamenata
- U sredini svijetle I-pruge nalazi se tanka, anizotropna Z-membrana. Ona nije ograničena samo na miofibrile već se proteže kroz čitavo mišićno vlakno formirajući Z-ploču
- Oko 2,5 μm dugi segmenti mišićnog vlakna između dvije Z-membrane nazivaju se sarkomere

Kontrakcija skeletnih mišića

- Jedna motorička živčana stanica i sva mišićna vlakna koja ona podražuje čine jednu **motoričku jedinicu**
- To je djelatna kontraktilna jedinica jer se prilikom podražaja motoričke živčane stanice sva mišićna vlakna unutar motoričke jedinice kontrahiraju istodobno
- Mišićna vlakna jedne motoričke jedinice nisu odijeljena anatomski u posebnu skupinu, već postoji znatna isprepletenost vlakana među susjednim motoričkim jedinicama

Neuromuskularna veza

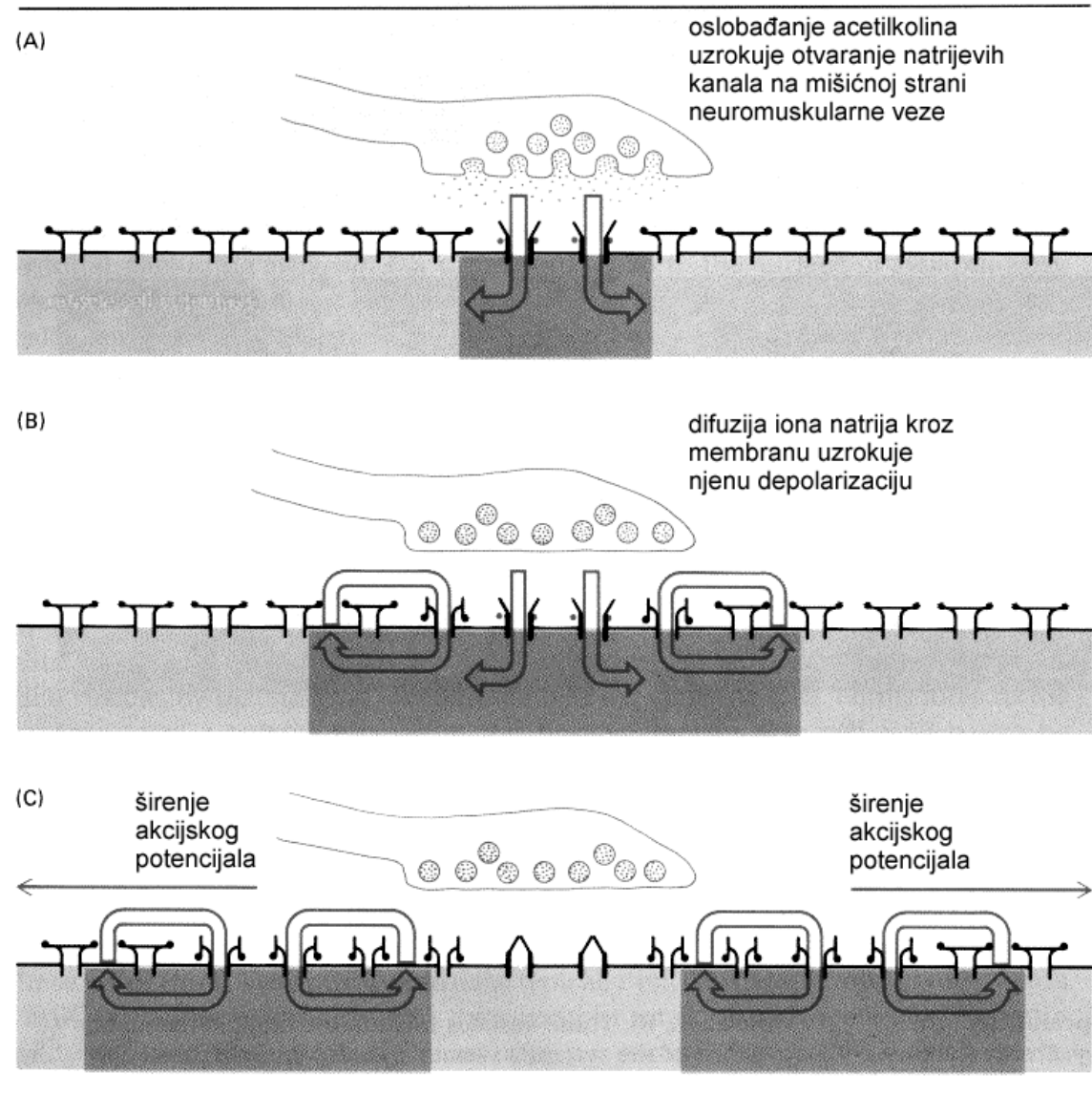

- Naborana postsinapsa – povećana površina, pojačano djelovanje acetilkolina
- 2 ms nakon lučenja acetilkolina luči se kolinesteraza koja ga razgrađuje
- Te 2 ms dovoljne su da acetilkolin izazove akcijski potencijal i kontrakciju mišića

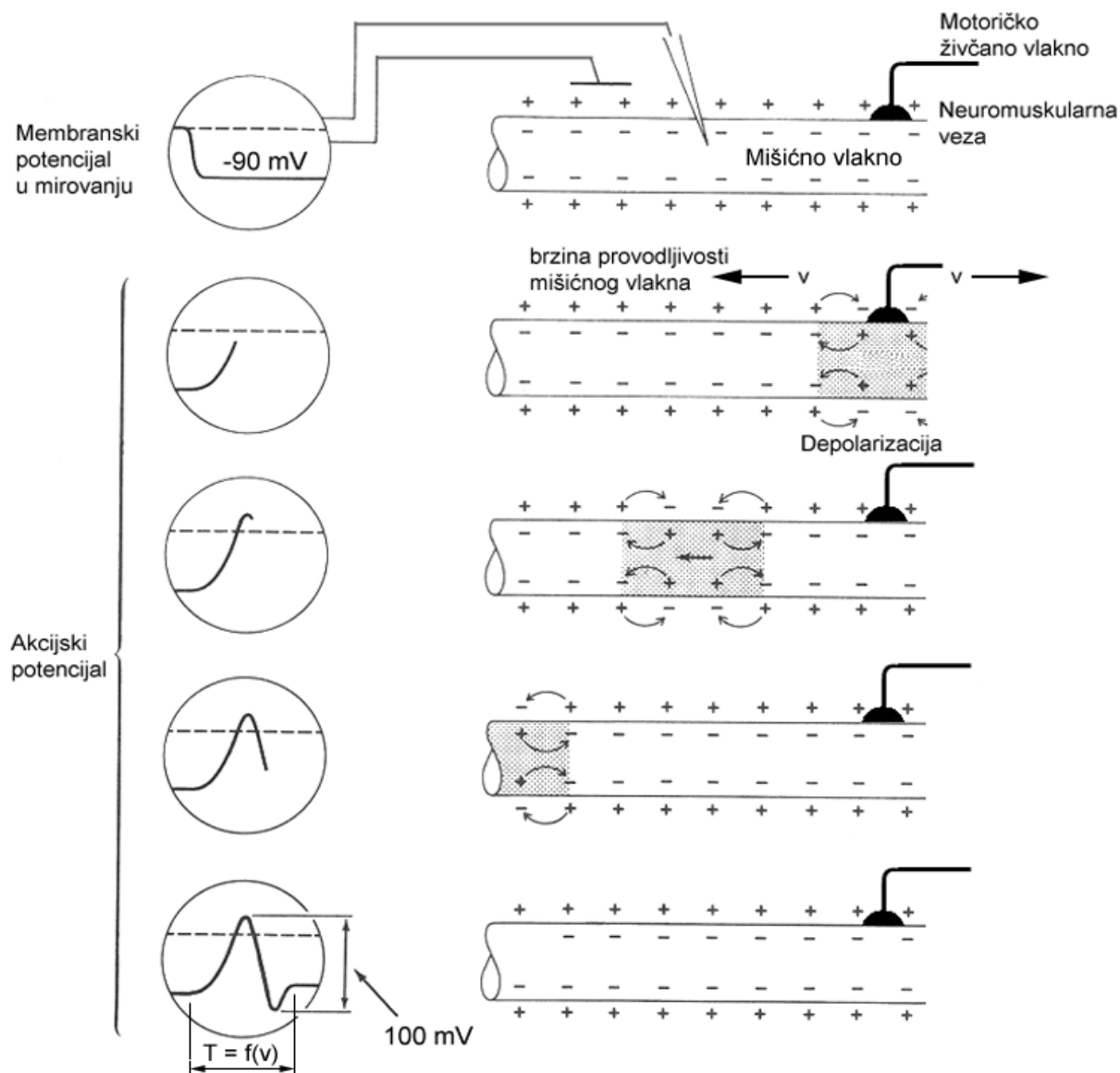

Kontrakcija skeletnih mišića

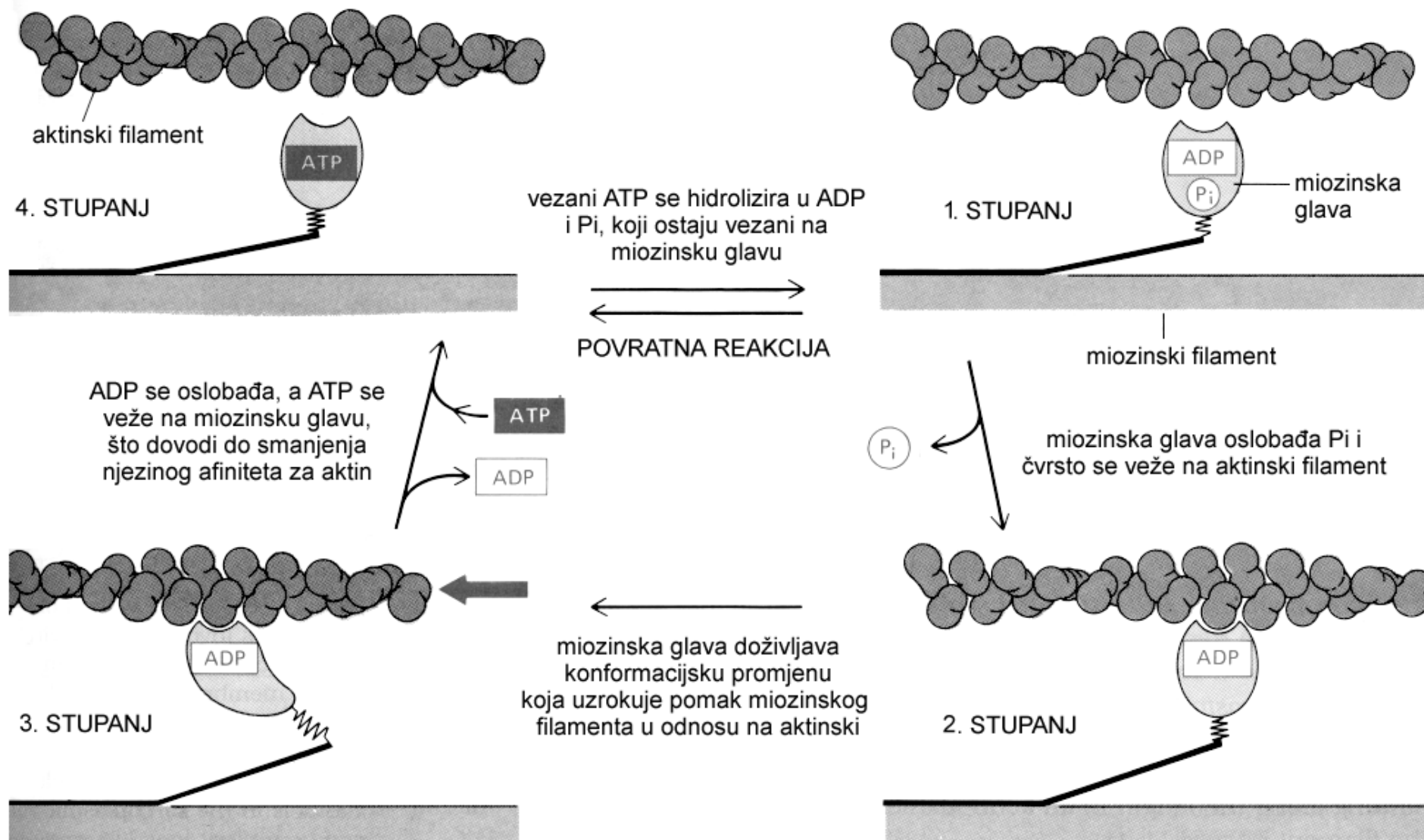
- Kontrakcija skeletnih mišića slijedi nakon živčanog podražaja mišićnog vlakna preko **neuromuskularne veze**
- Neuromuskularna veza nalazi se u pravilu na središnjem dijelu mišićnog vlakna kako bi se depolarizacija ravnomjerno širila u oba smjera
- Brzina kojom se depolarizacija širi uzduž mišićnog vlakna naziva se **brzina provodljivosti** mišićnog vlakna i iznosi od 2 do 6 m/s

Akcijski potencijal

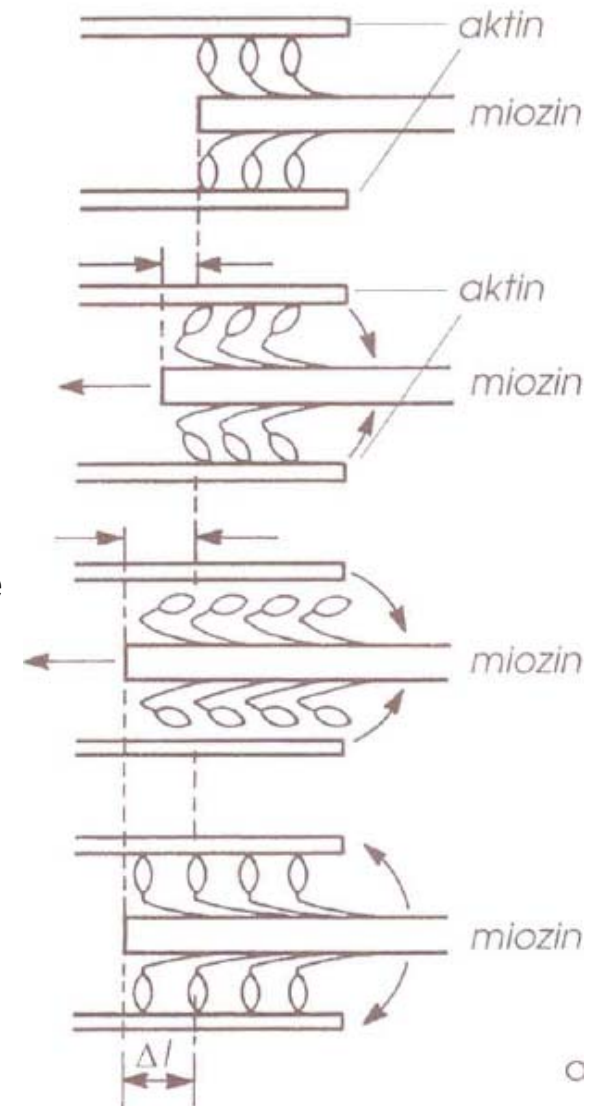

Kontrakcija mišićnog vlakna

Kontrakcija mišićnog vlakna

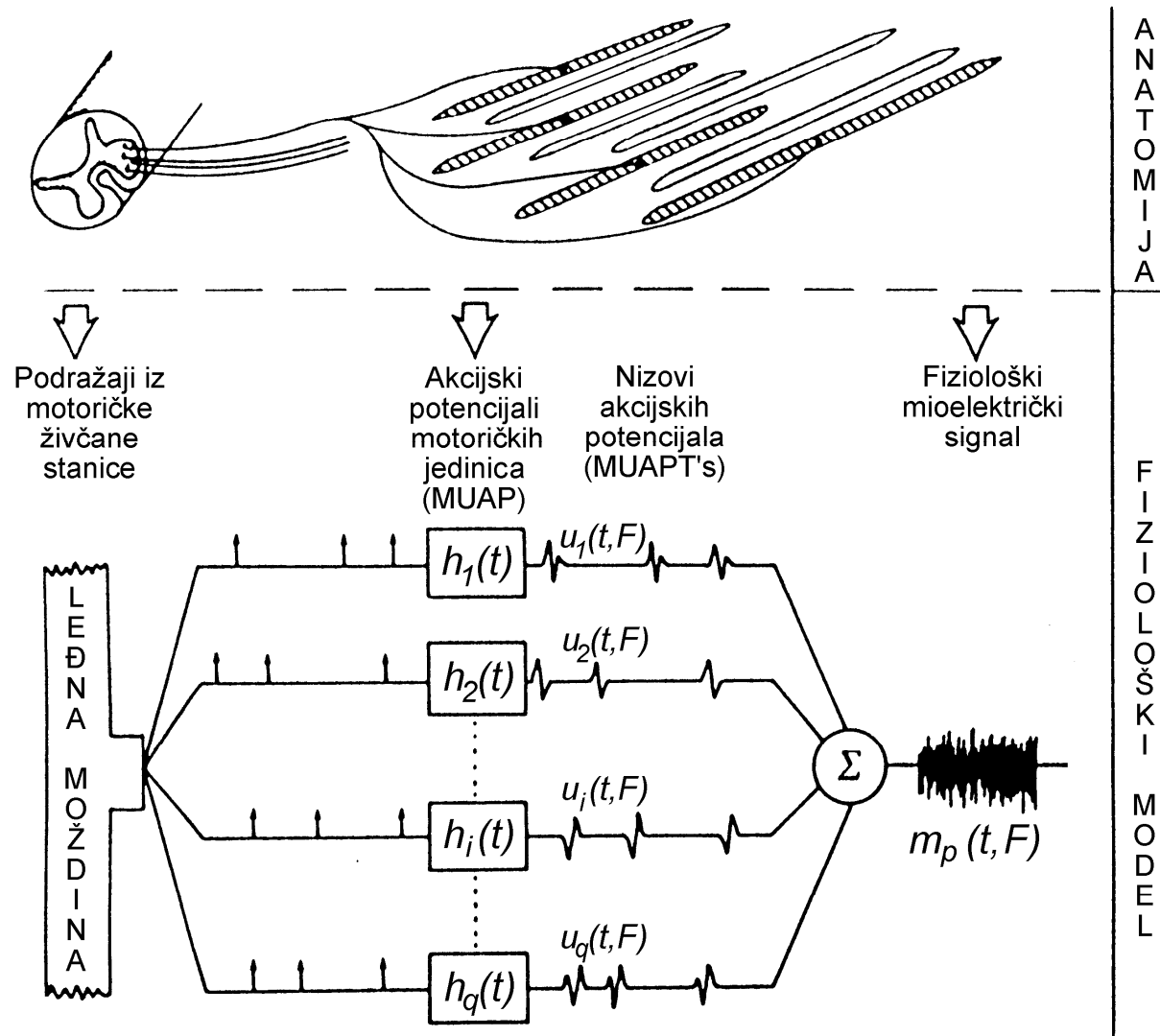
- 1. stupanj
  - molekula ATP-a veže se na miozinsku glavu koja ima sposobnost da ju hidrolizira u ADP i anorganski fosfat. Nakon te hidrolize, oba navedena produkta hidrolize (ADP i Pi) ostaju vezani uz miozinsku glavu
- 2. stupanj
  - energija oslobođena hidrolizom omogućuje naginjanje miozinske glave prema aktivnom mjestu aktinskog filameta i uspostavljanje slabe veze između tih dviju molekula
- 3. stupanj
  - interakcija aktina i miozinske glave uzrokuje oslobađanje molekula ADP i Pi. Dok se one oslobode, miozinska glava se veže snažnije na aktinski filament i promjenom molekularne konformacije poprečnog mosta i glavičice stvara silu za klizanje aktinske molekule 5 – 10 nm u smjeru H-pruge
- 4. stupanj
  - miozinska glava ostaje čvrsto vezana uz aktin tako dugo dok vezanje nove molekule ATP-a ne omogući prekidanje veze aktinskog filameta i miozinske glave, čime je uz povrat poprečnog mosta i glavičice u početni položaj stvoren preduvjet za novi ciklus

Tipovi mišićnih vlakana

- Spora oksidacijska vlakna (SO ili tip I)
- Brza oksidacijsko-glikolitička vlakna (FOG ili tip IIA)
- Brza glikolitička vlakna (FG ili tip IIB)
  - Podjela provedena na temelju brzine kojom molekula miozina hidrolizira molekulu ATP-a pri kontrakciji u pojedinom tipu vlakna

Fiziološki mioelektrički signal

Mišićni umor

- stanje privremenog sniženja sposobnosti obavljanja rada određenog intenziteta uzrokovano upravo tim radom (Heimer, 1987.)

Procjena mišićnog umora

- praćenje sniženja sposobnosti **obavljanja rada** određenog intenziteta
- određivanje **koncentracije laktata** u mišiću na temelju uzoraka tkiva uzetih u određenim vremenskim intervalima tijekom rada (Horita i Ishiko, 1987)
- analiza **mioelektričkih signala**

Statičko i dinamičko umaranje mišića

- Statičko umaranje
- statička kontrakcija
  - ne mijenja se duljina mišića (izometrijska kontrakcija)
  - kod kontrakcija većeg intenziteta smanjen protok krvi kroz mišić
- Dinamičko umaranje
- dinamičke kontrakcije
  - mijenjaju se dimenzije mišića
  - promjenjiva sila kontrakcije
  - sila kontrakcije opada s brzinom kontrakcije
  - povećan protok krvi kroz mišić

Cilj istraživanja

- razvoj metode mjerenja i analize površinskih mioelektričkih signala radi procjene umaranja mišića tijekom voljnih cikličkih dinamičkih kontrakcija

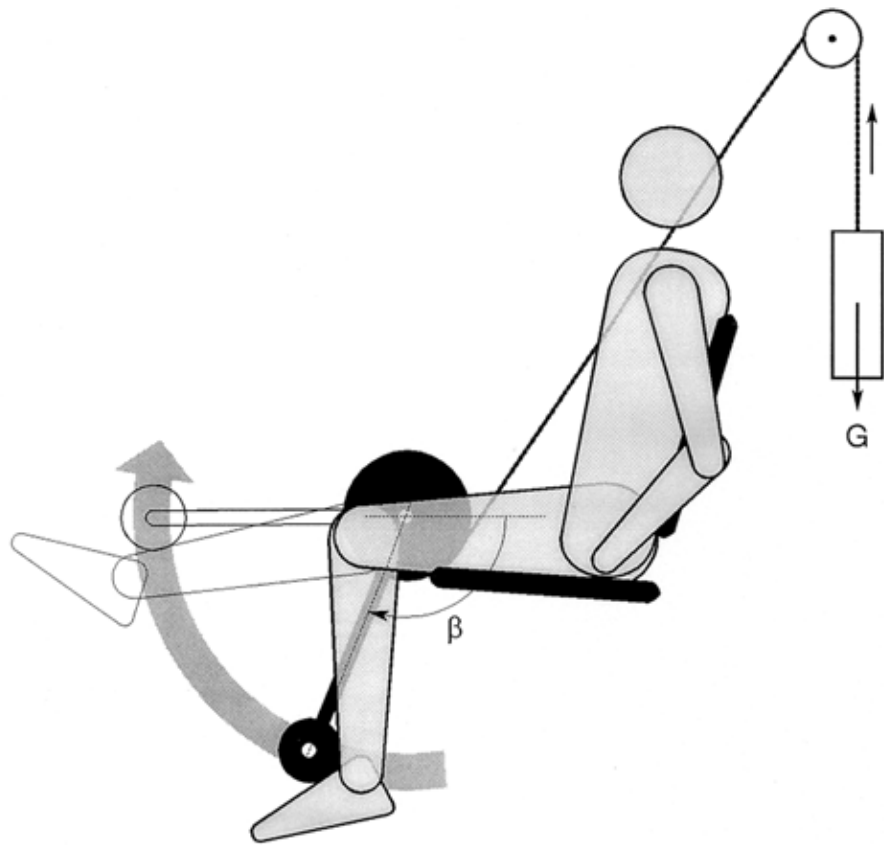
Površinska elektromiografija

- Prednosti

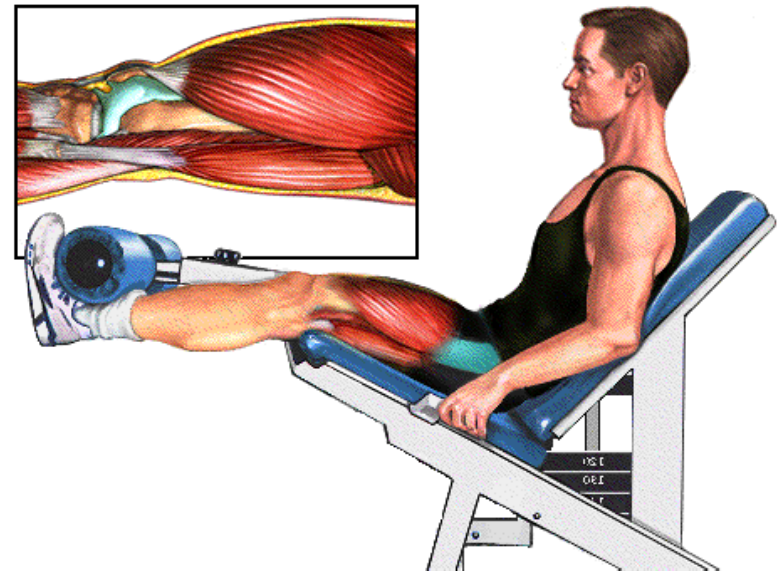
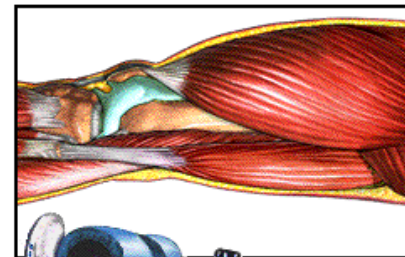
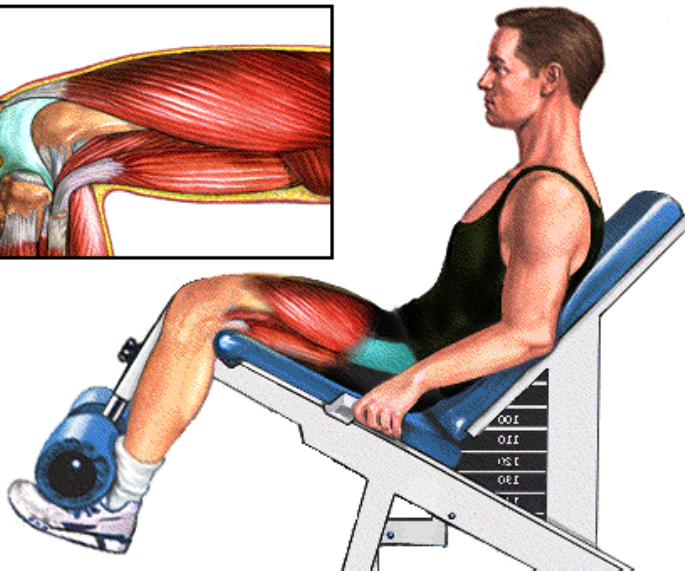
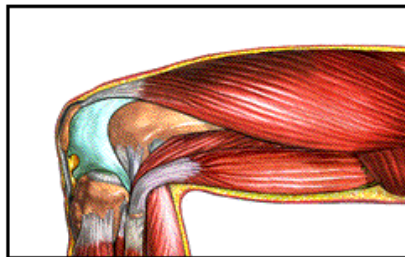
- neinvazivnost
- praćenje aktivnosti mišića u stvarnom vremenu
- mogućnost praćenja aktivnosti pojedinih mišića u grupi agonista
- svojstva mioelektričkog signala ovise o biokemijskim i fiziološkim promjenama u mišiću tijekom rada

Površinska elektromiografija

- Nedostaci
  - mogućnost praćenja samo **površinskih mišića**
  - **preslušavanje** signala sa susjednih mišića

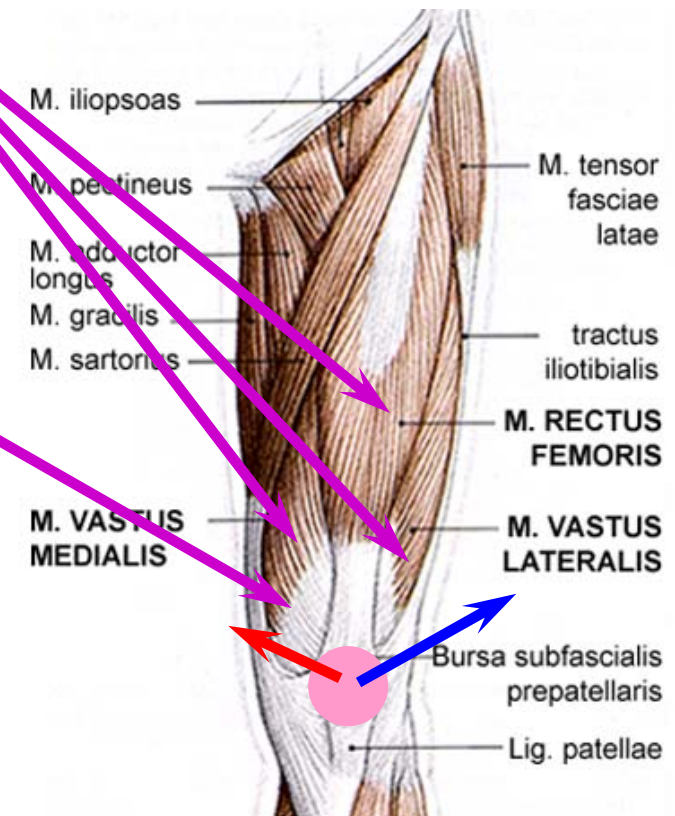

a4.avi

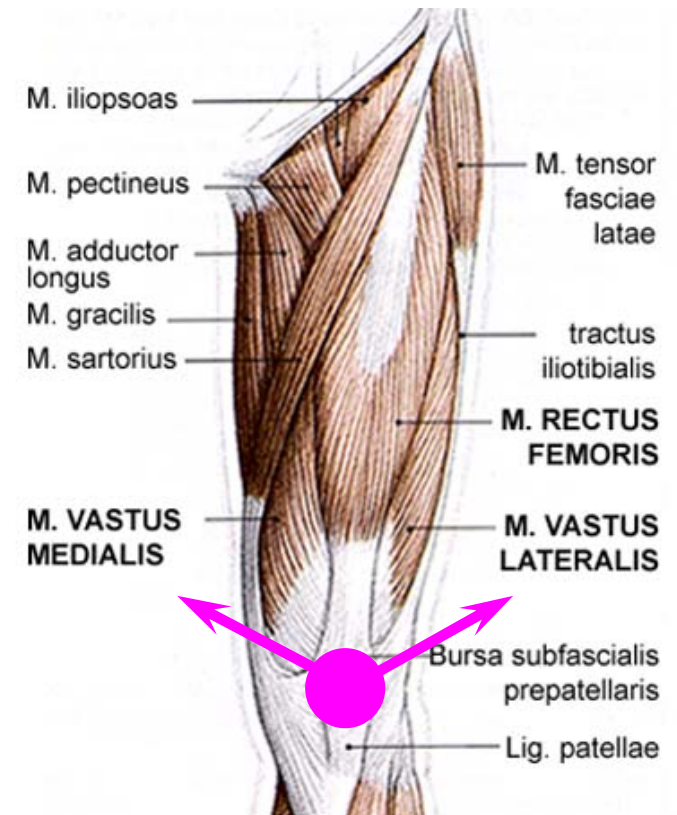
Neke posljedice ozljede koljena:

- atrofija mišića kvadricepsa
- *vastus medialis* je prvi mišić iz grupe kvadricepsa koji atrofira i sporije reagira na rehabilitaciju od mišića *vastus lateralis* te djeluje manjom silom na patelu.
- ↓ ta neravnoteža može uzrokovati disfunkciju vođenja patele (engl. *patellar tracking dysfunction*)

Neki od ciljeva rehabilitacije:

- jačanje mišića koji okružuju koljeno
- uspostava ravnoteže (neuromuskularne koordinacije) između mišića *vastus medialis* i *vastus lateralis*

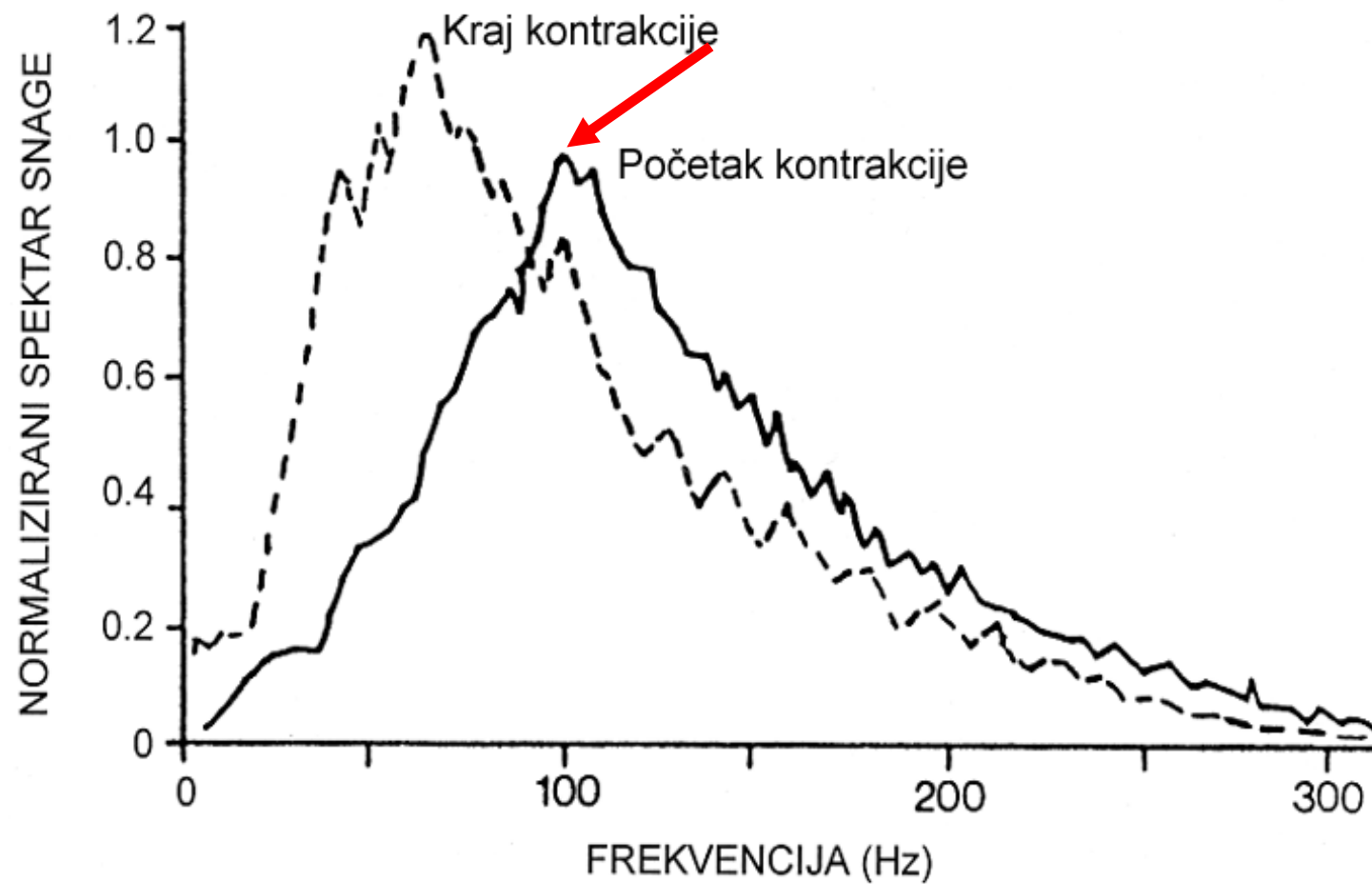

Dosadašnje spoznaje

- statičko umaranje:
  - smanjuje se **brzina provodljivosti** mišićnog vlakna
  - povećava se **trajanje** akcijskog potencijala
  - spektar snage površinskog mioelektričkog signala se pomiče prema **nižim frekvencijama**
  - **raste amplituda** površinskog mioelektričkog signala

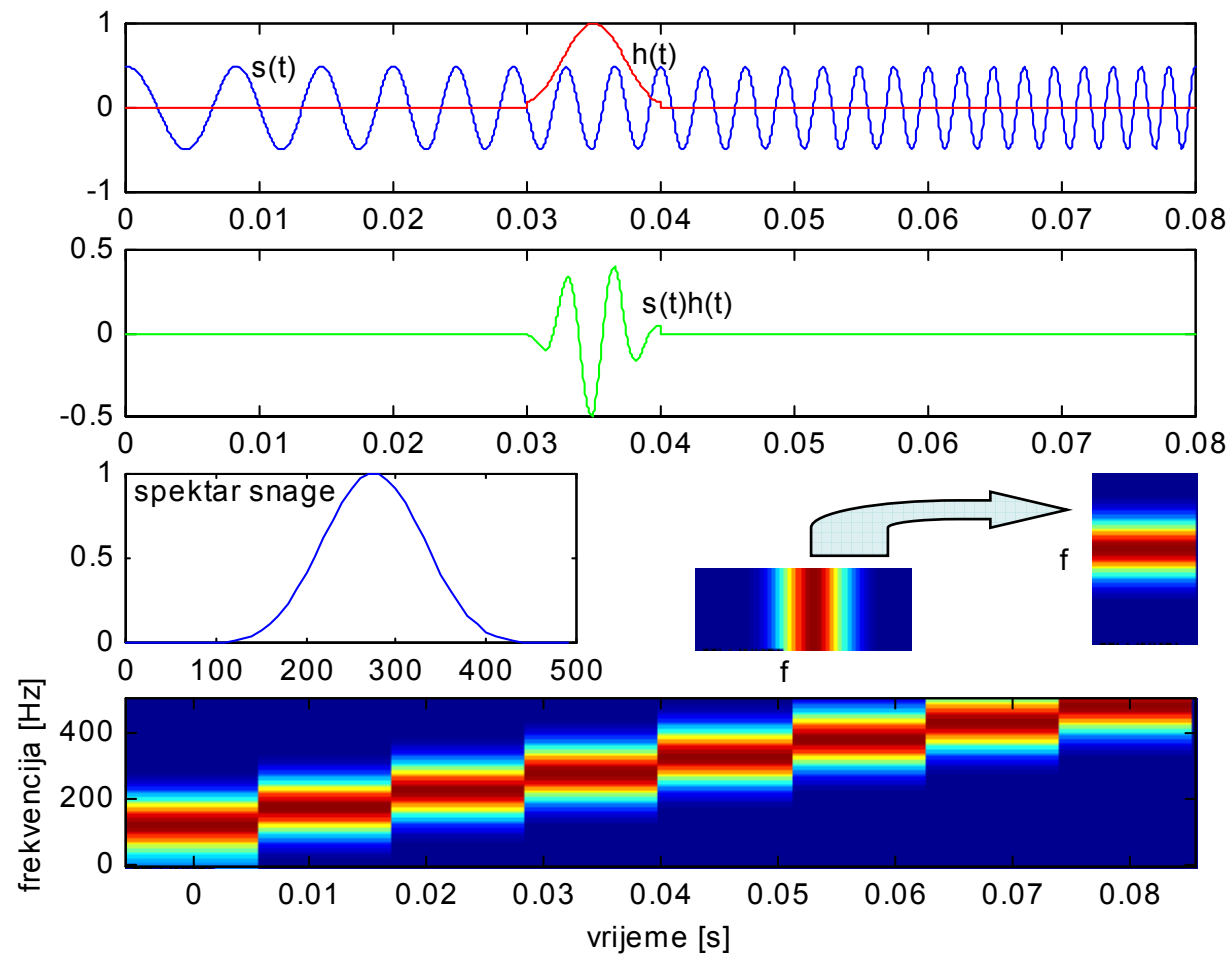

Promjena spektra snage sEMG

STFT

(Short Time Fourier Transform)

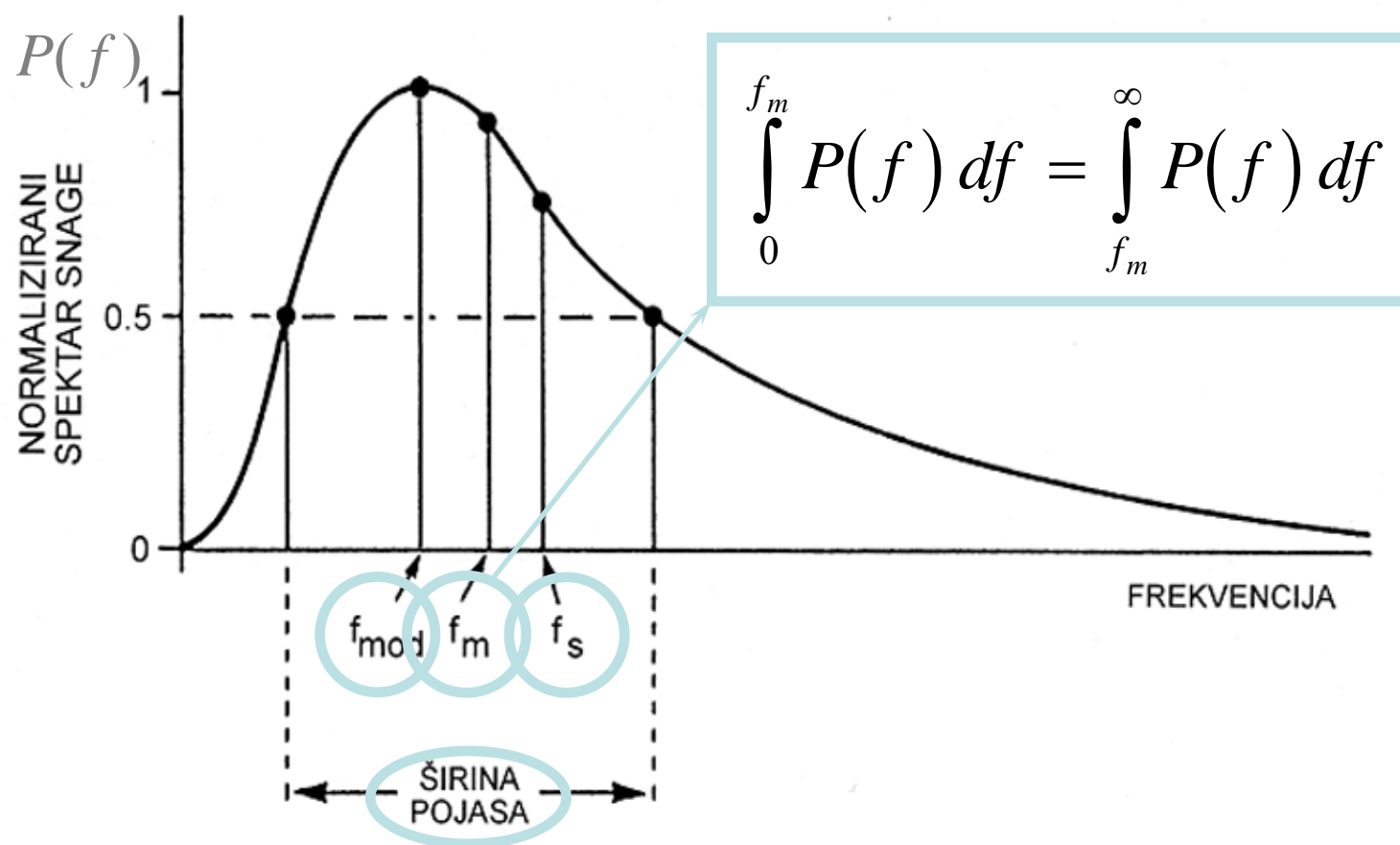

STFT i Spektrogram

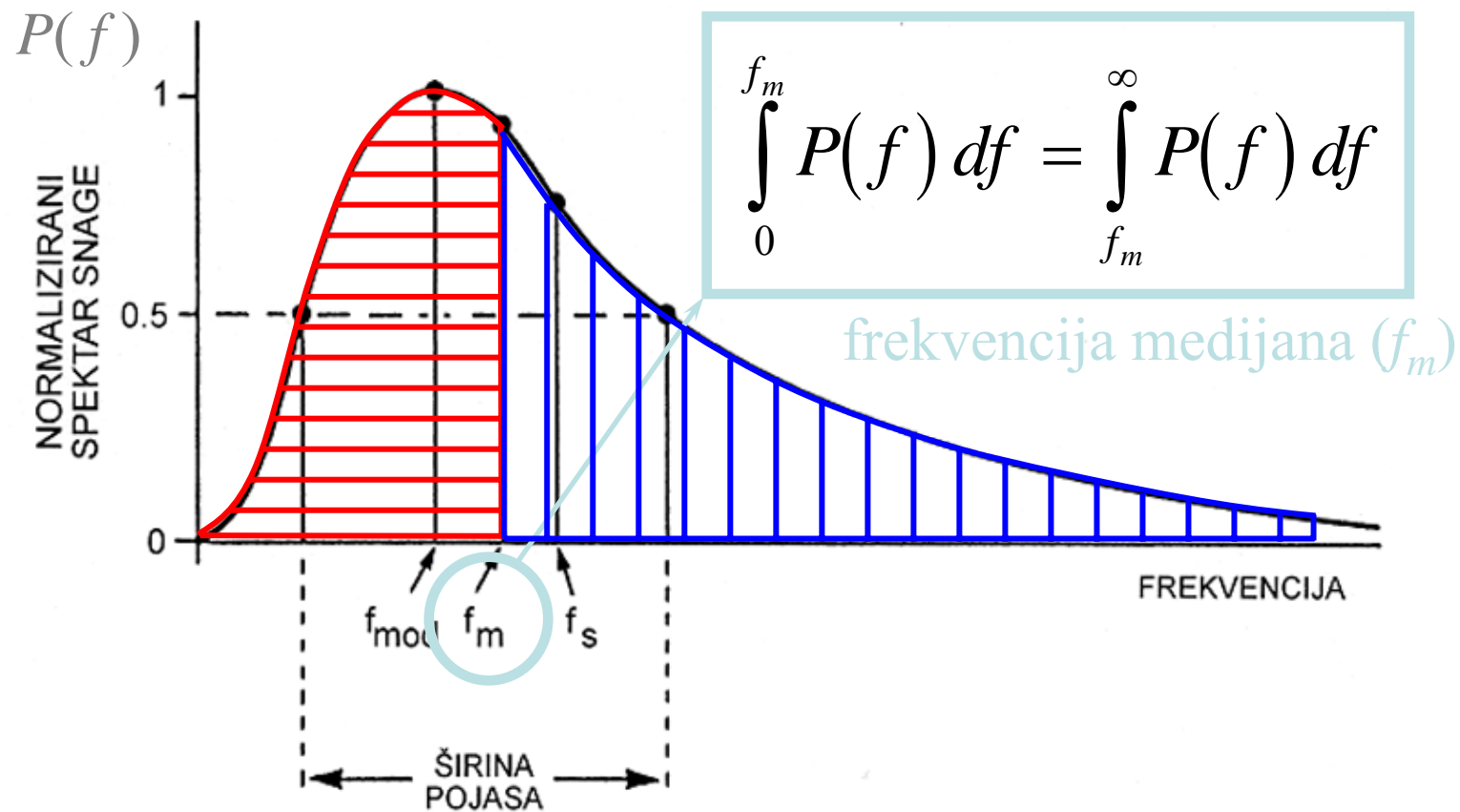
$$S_t(\omega) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int e^{-j\omega\tau} s(\tau) h(\tau - t) d\tau$$

$$P_{SP}(t, \omega) = |S_t(\omega)|^2 = \left| \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int e^{-j\omega\tau} s(\tau) h(\tau - t) d\tau \right|^2$$

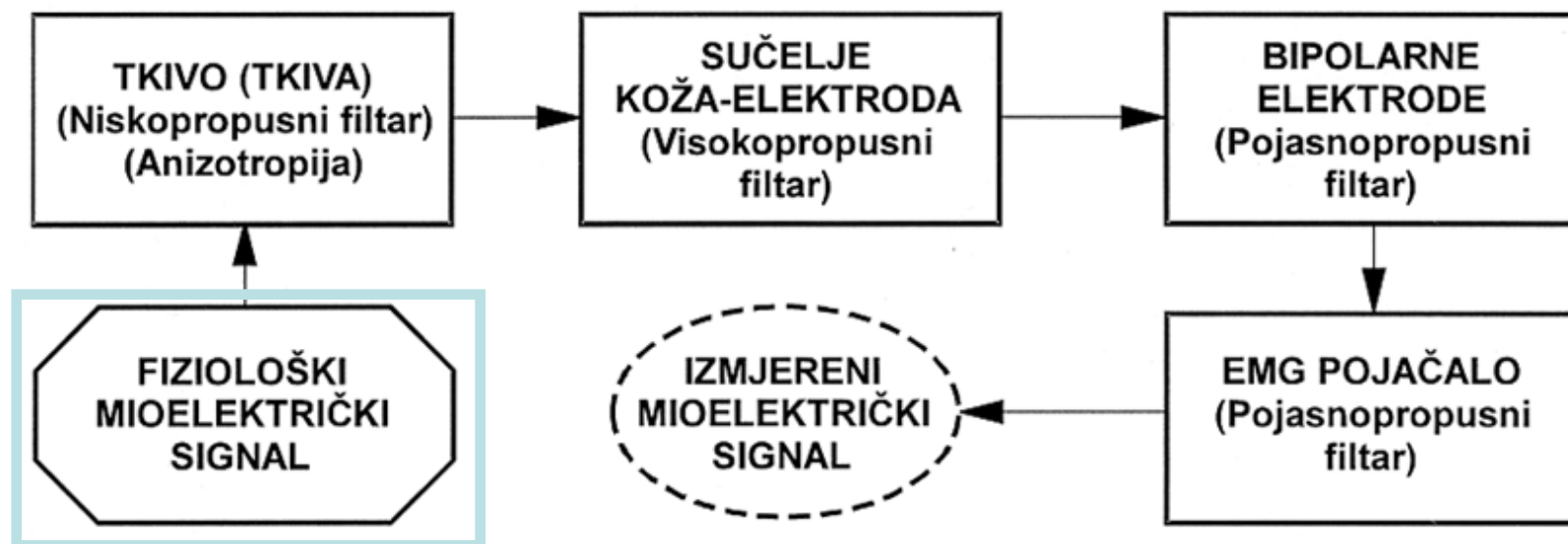
Karakteristične frekvencije spektra snage EMG signala

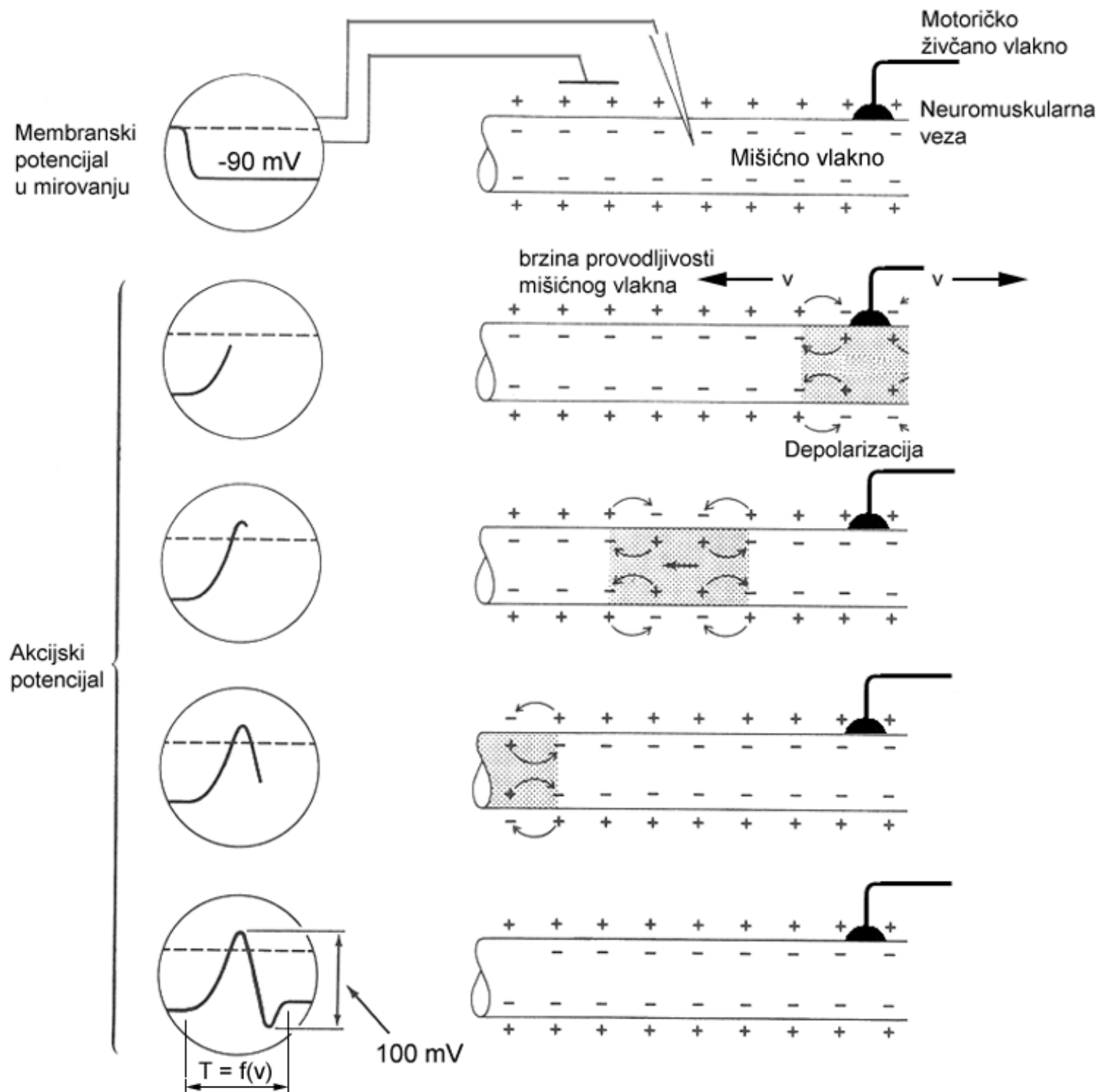

Frekvencija medijana spektra snage EMG signala

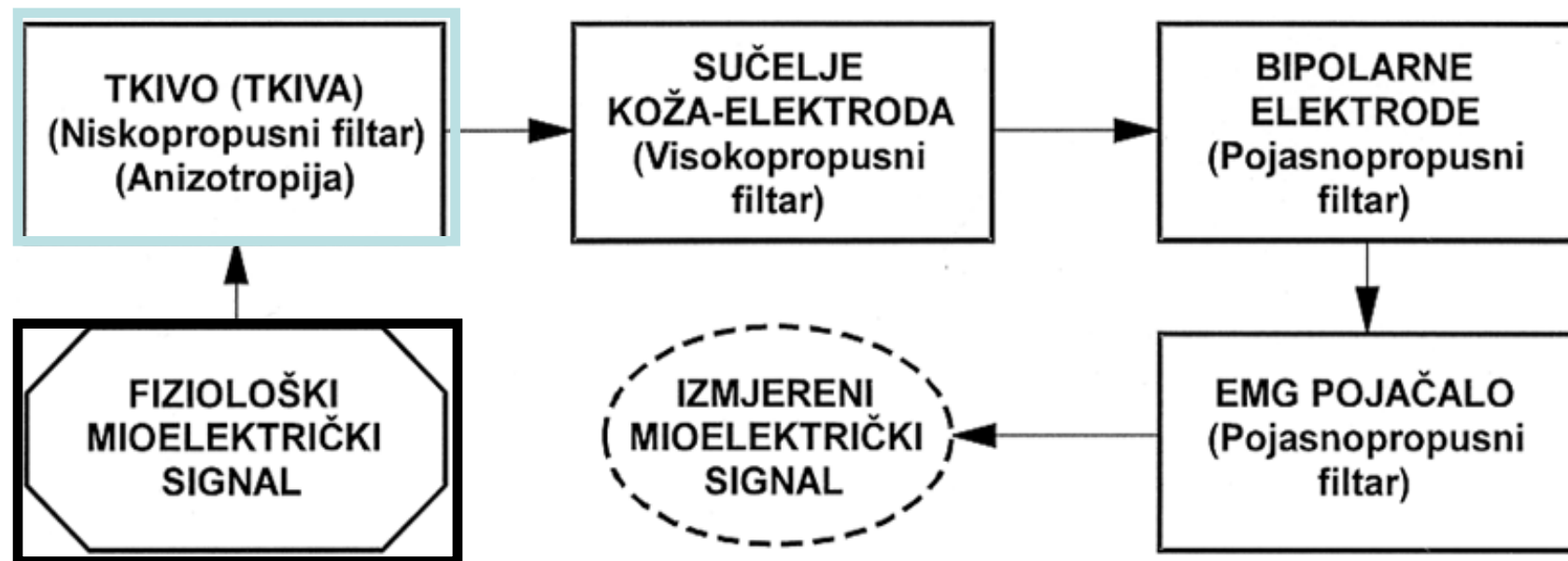

Mjerenje površinskog mioelektričkog signala

Mjerenje površinskog mioelektričkog signala

Filtarsko svojstvo tkiva

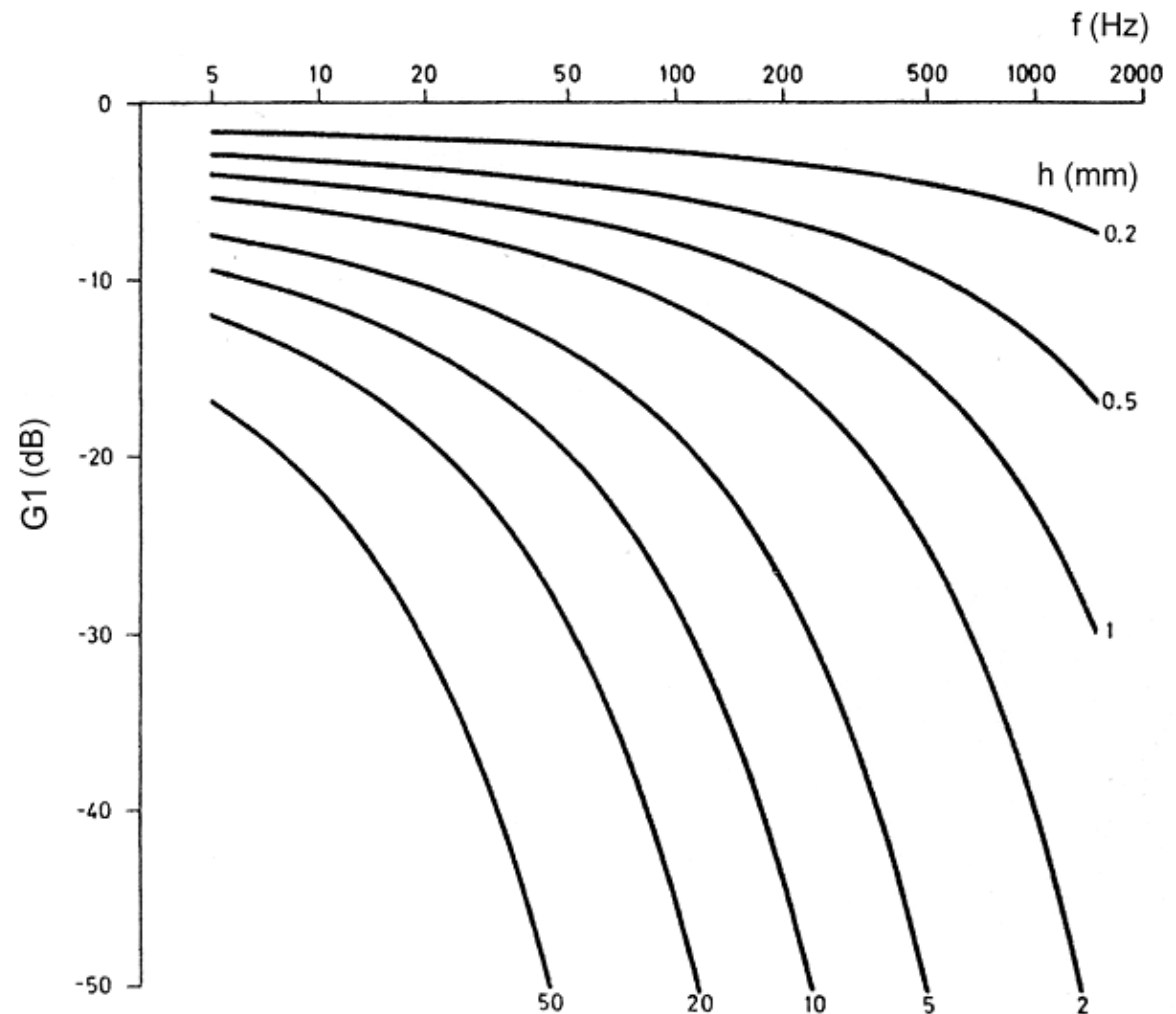
$$G_1 = \frac{K_0\left(\frac{2\pi f h}{v}\right)}{K_0\left(\frac{2\pi f a}{v}\right)}$$

h = udaljenost aktivnog
mišićnog vlakna od
elektroda

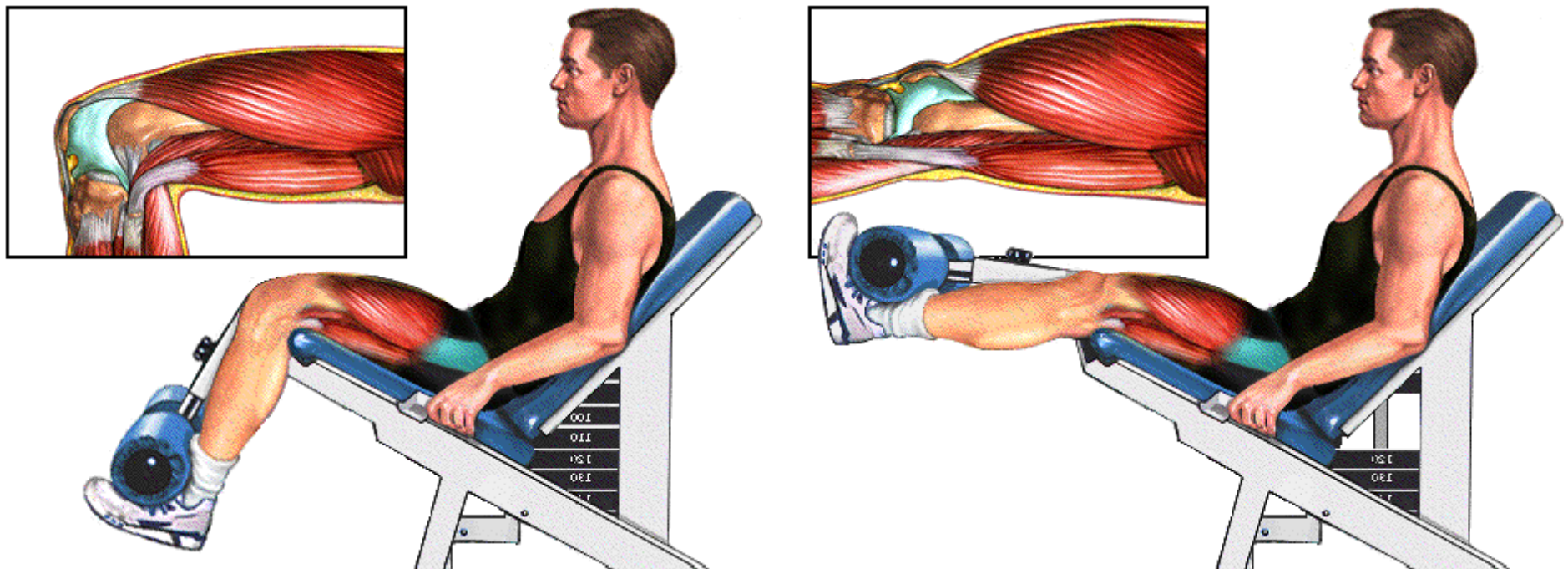
v = brzina provodljivosti
mišićnog vlakna

a = polumjer mišićnog
vlakna

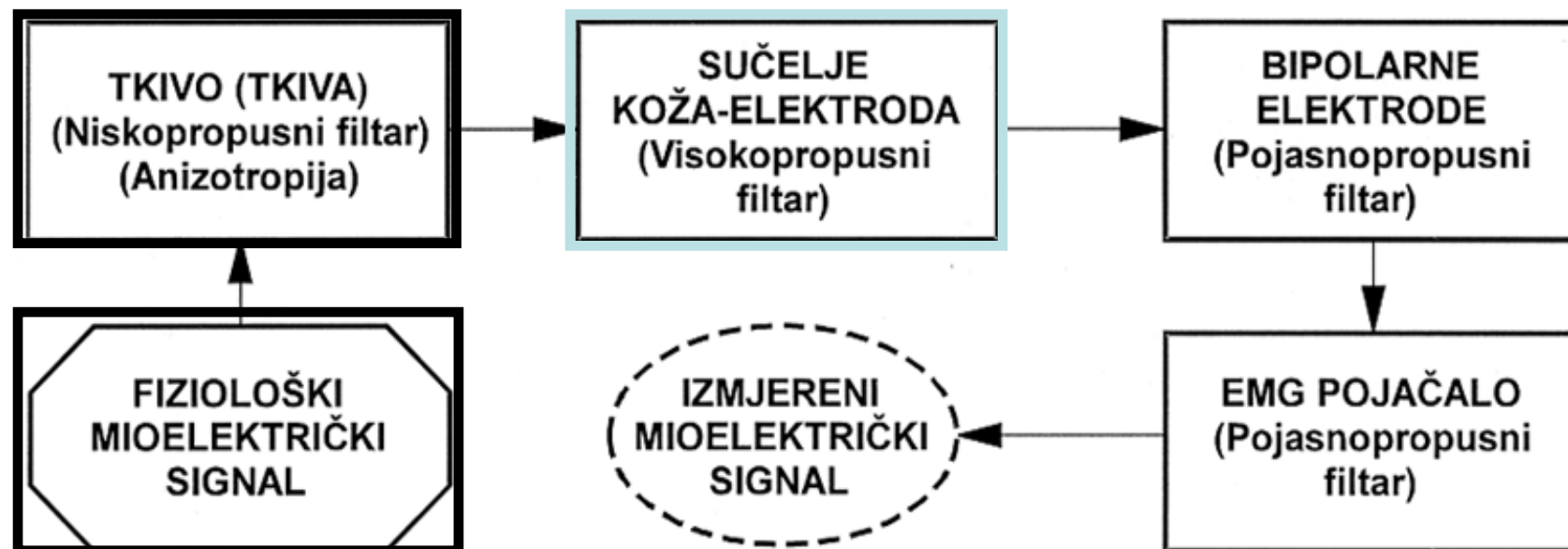
K_0 = modificirana Besselova
funkcija druge vrste, nultog
reda

Promjena dimenzija mišića tijekom dinamičkih kontrakcija

Mjerenje površinskog mioelektričkog signala

Sučelje koža - elektroda

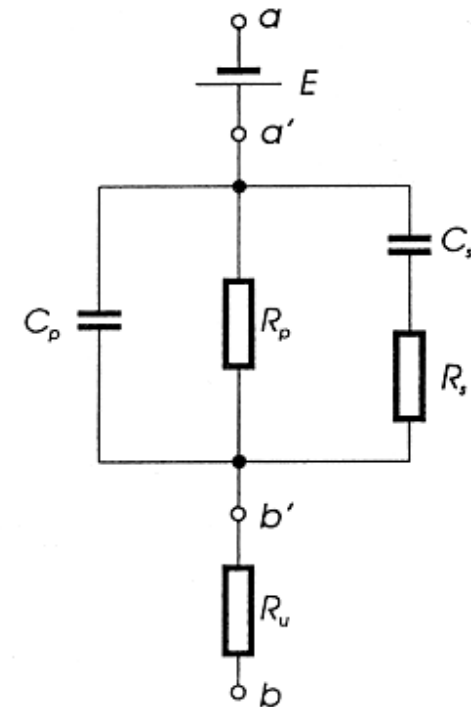
$$Y = \frac{1}{R_p} + \frac{\omega^2 C_s^2 R_s^2}{R_s} + j\omega(C_p + C_s), \quad \omega^2 C_s^2 R_s^2 \ll 1$$

R_p = otpor kože

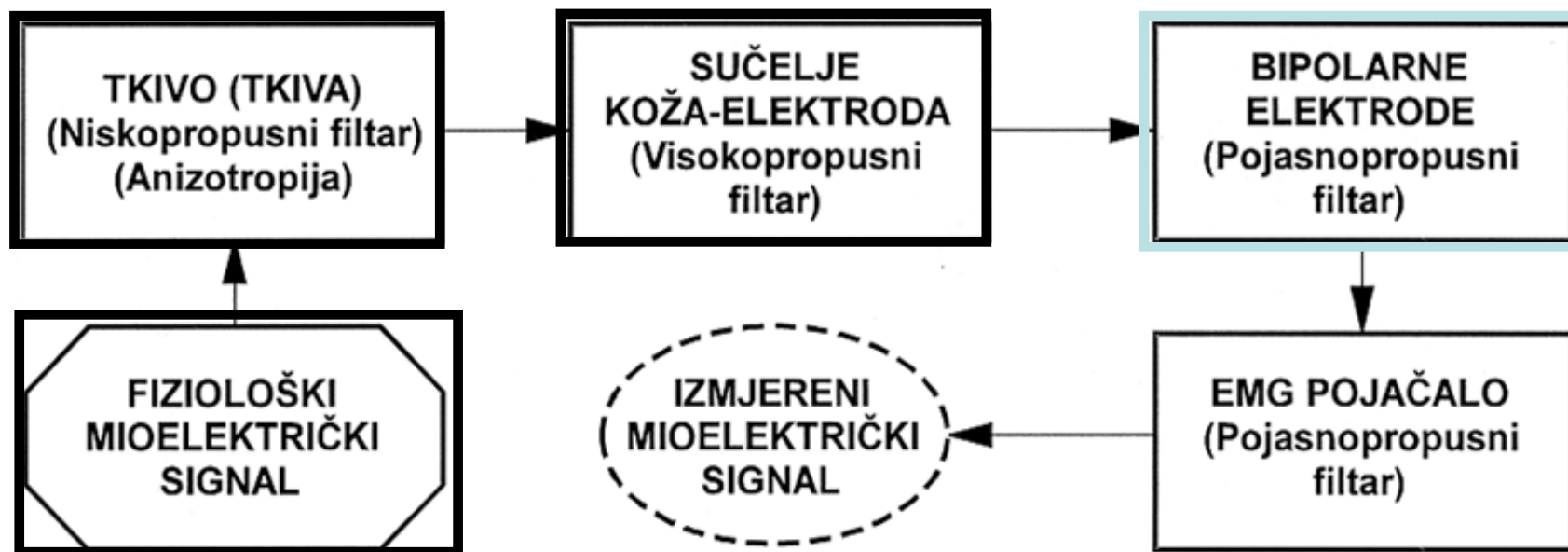
C_p = kapacitet kože

C_s = kapacitet električkog dvosloja

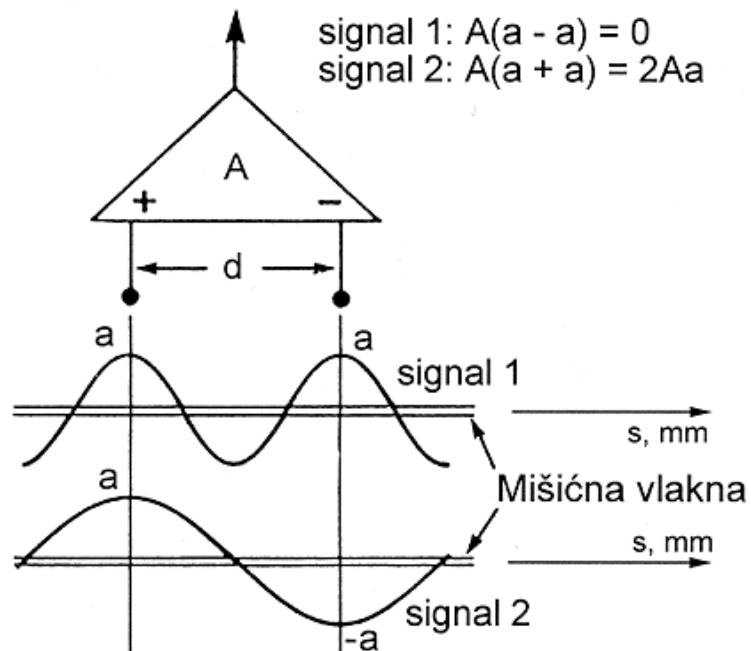
R_s = otpor električkog dvosloja

Mjerenje površinskog mioelektričkog signala

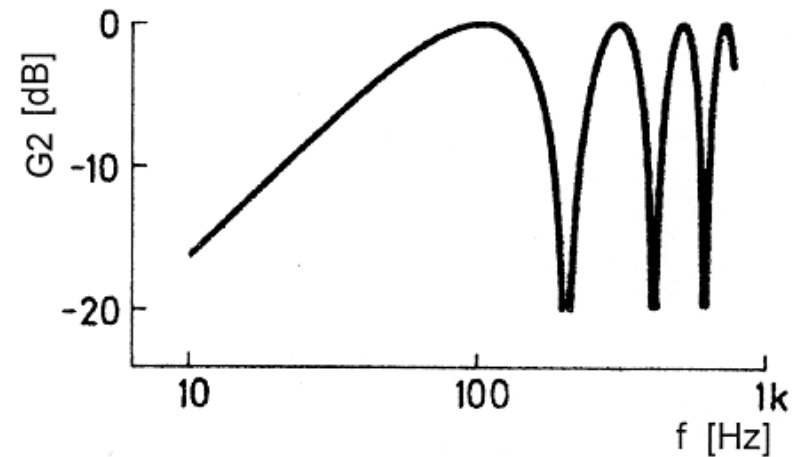

Bipolarna konfiguracija elektroda i diferencijalno pojačalo

$$v = 4 \text{ m/s}$$

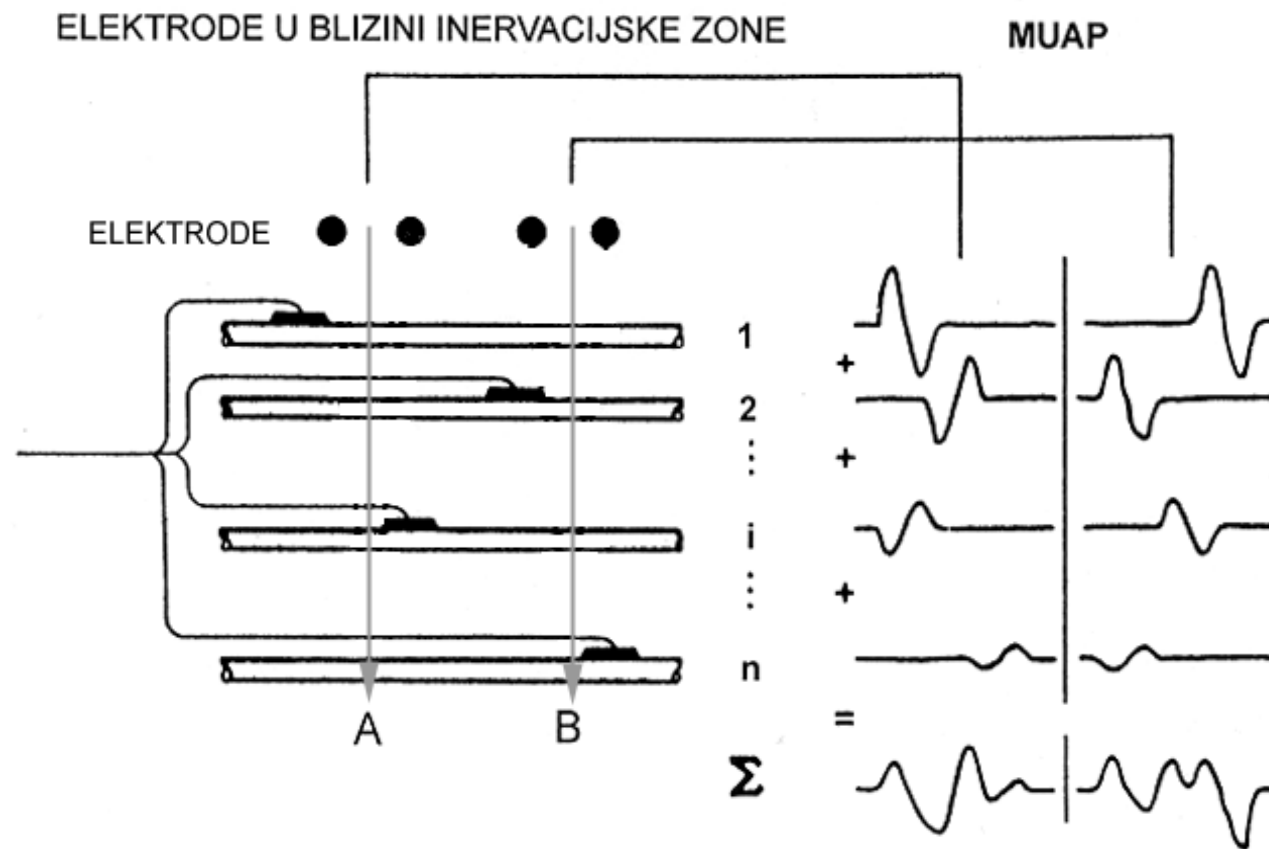
$$d = 20 \text{ mm}$$

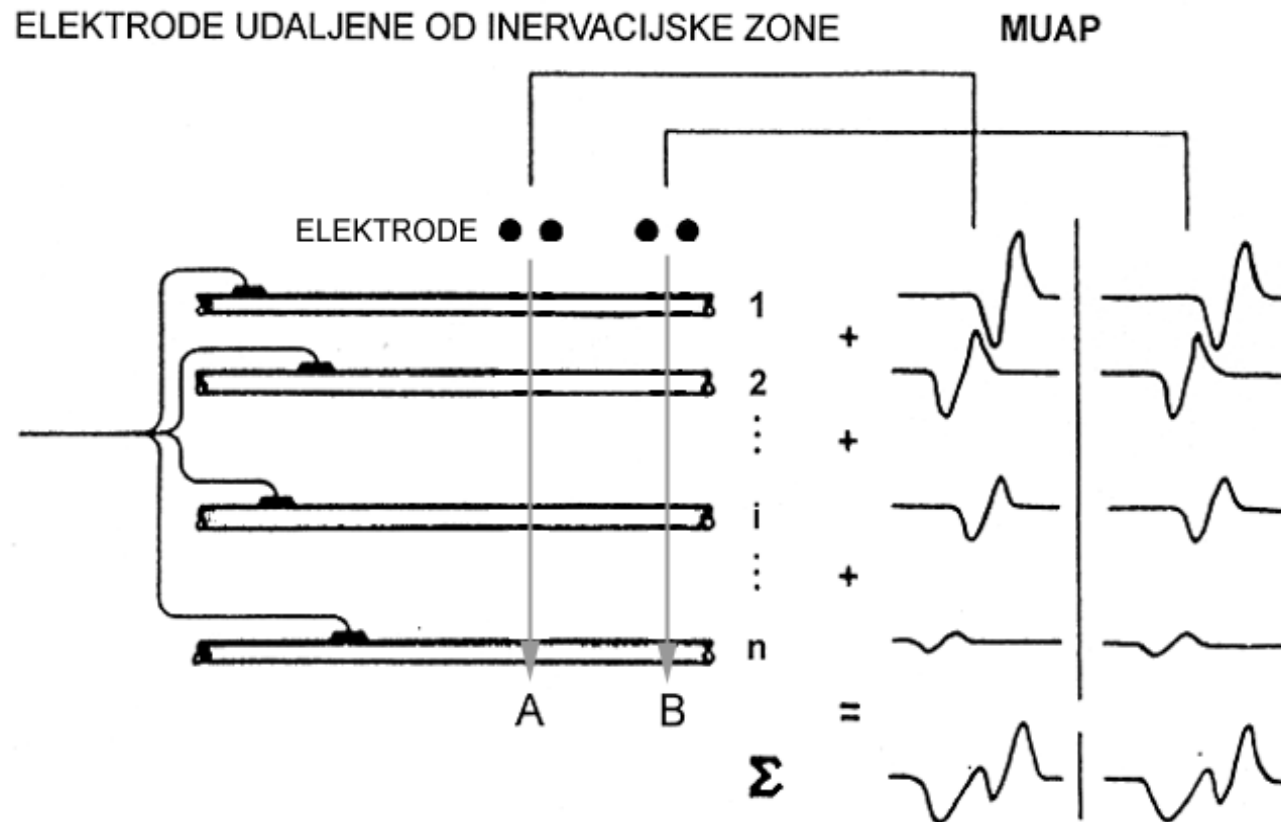
$$G_2(f, d) = K \sin^2\left(\frac{2\pi f d}{2v}\right)$$

$$f_p = \frac{nv}{2d}, \quad n = 1, 3, 5, \dots \quad f_G = \frac{nv}{d}, \quad n = 1, 2, 4, 6, \dots$$

Položaj EMG elektroda u odnosu na inervacijsku zonu

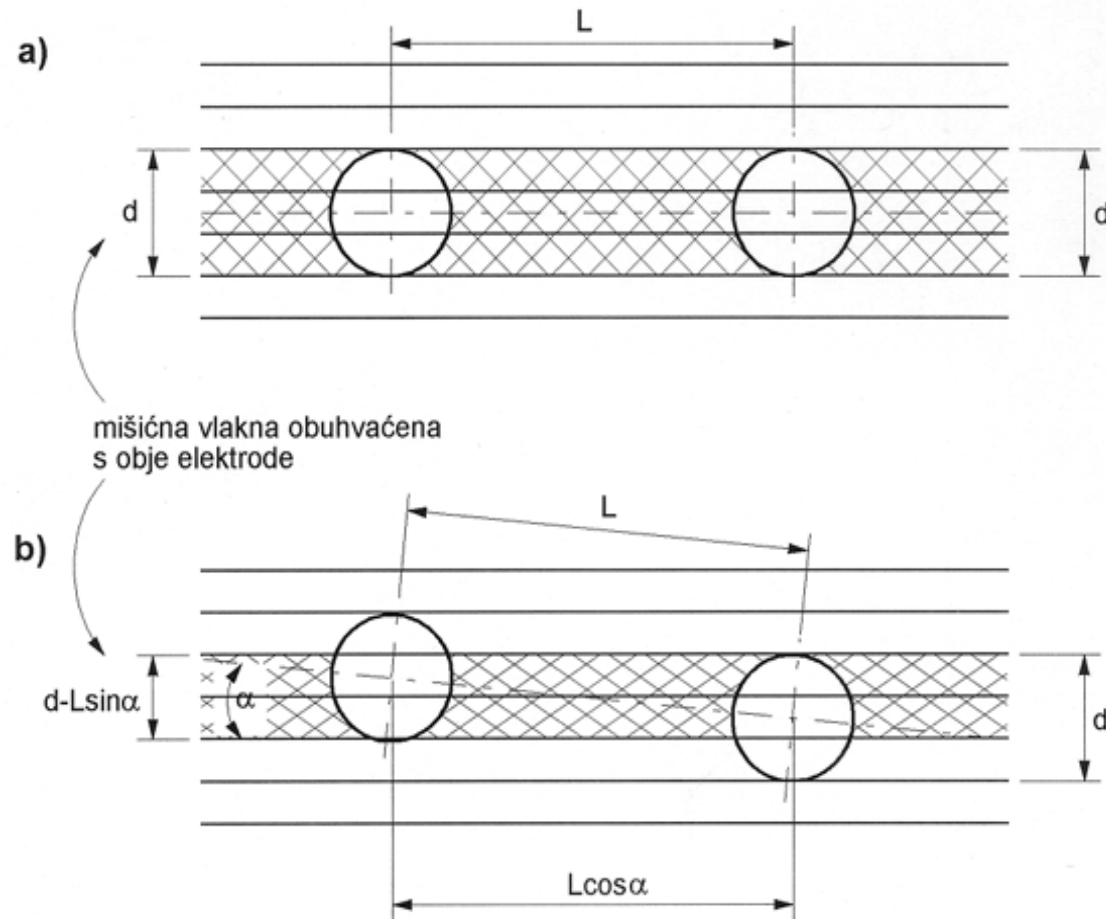

Položaj EMG elektroda u odnosu na inervacijsku zonu

Položaj elektroda u odnosu na smjer mišićnih vlakana

Mjereni signali

- frekvencija srčanog ritma (puls)
- mioelektrički signali mišića *m. quadriceps femoris* lijeve noge:
  - m. rectus femoris (*RF*)
  - m. vastus lateralis (*VL*)
  - m. vastus medialis (*VM*)
- kut poluge trenažne sprave (β)

Mjerna instrumentacija i oprema

- Elektromiograf ME3000P
- Elektrostimulator
- Mjerilo frekvencije srčanog ritma “Polar VANTAGE NV”
- Trenažna sprava za ekstenziju potkoljenice “GYM80 reha”
- Elektronički goniometar

Ispitanici

- 10 ispitanika, studenti i studentice Fakulteta za fizičku kulturu
- 6 M + 4 Ž
- starost: 21 do 26 godina
- visina: 164 do 188 cm
- masa: 57 do 94 kg
- 1 L, 9 D
- samo jedna ispitanica je navela prethodnu ozljedu ligamenata lijeve noge

Priprema ispitanika za mjerenje

- upoznavanje ispitanika s tijekom mjerenja
- postavljanje mjerila frekvencije srčanog ritma
- određivanje položaja motoričkih točaka
- postavljanje EMG elektroda
- zagrijavanje
- postavljanje elektromiografa

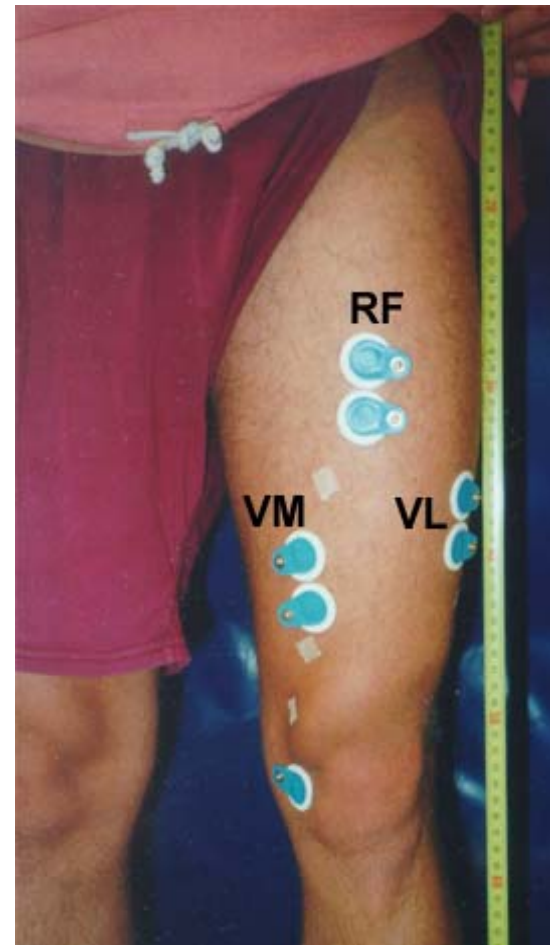
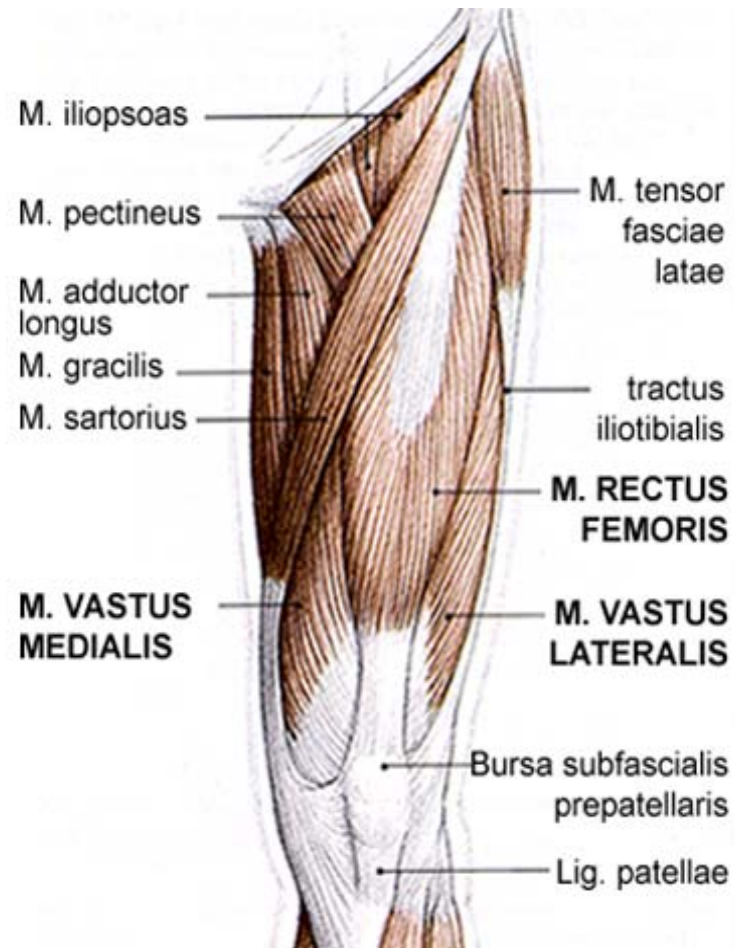
Postavljanje mjerila frekvencije srčanog ritma

Pronalaženje motoričkih točaka

Postavljanje EMG elektroda

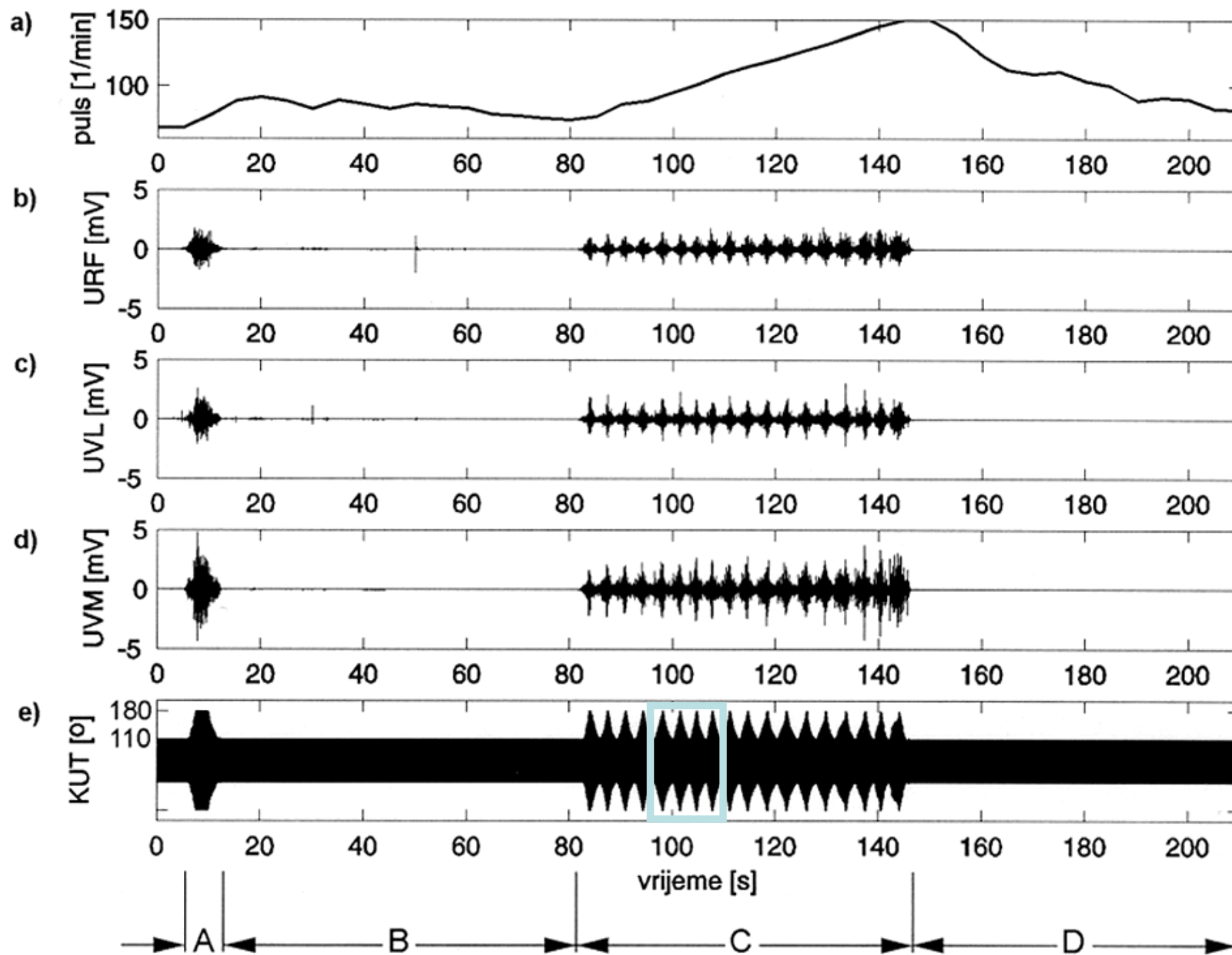

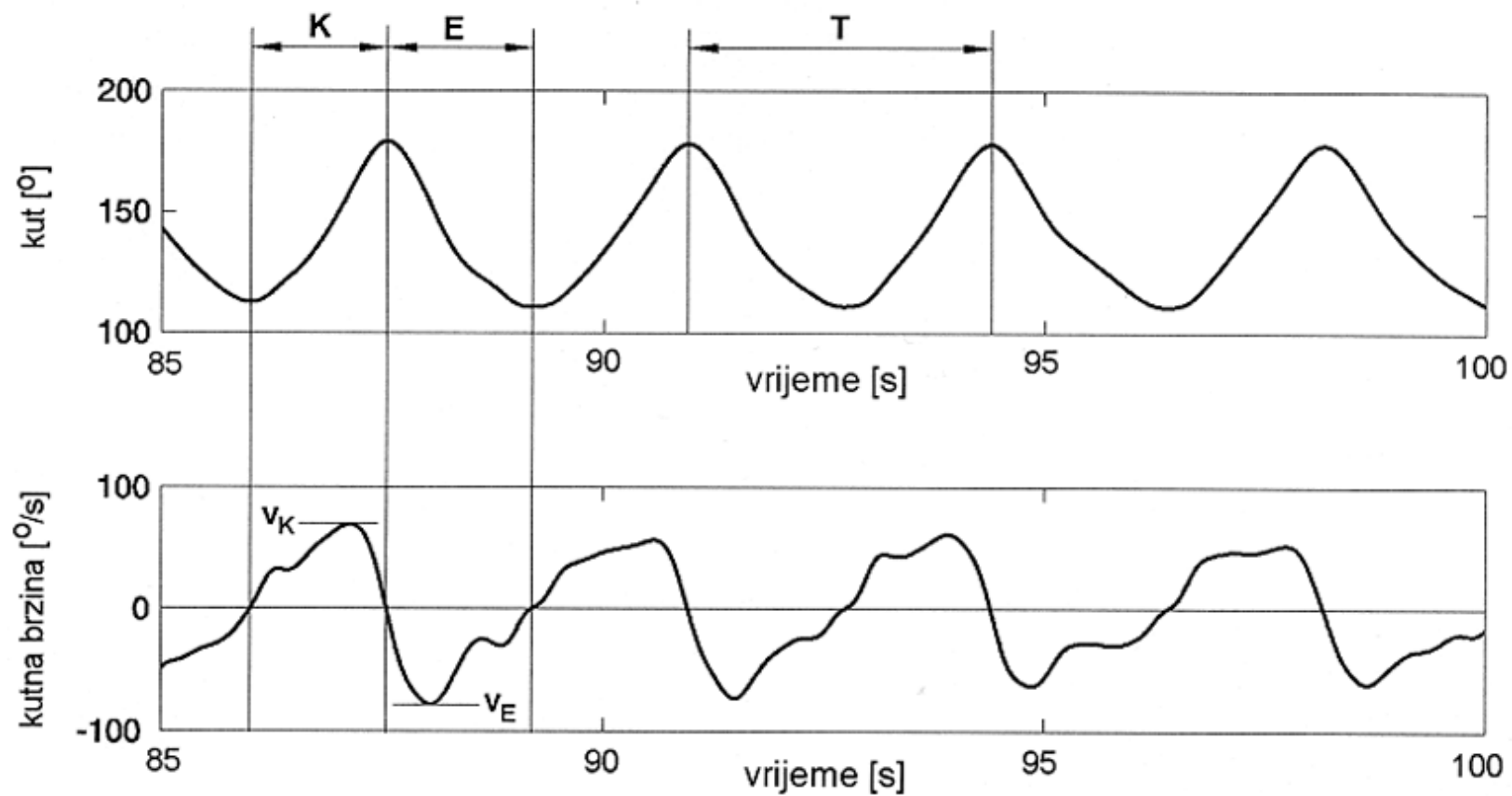
Ispitanik pripremljen za mjerenje

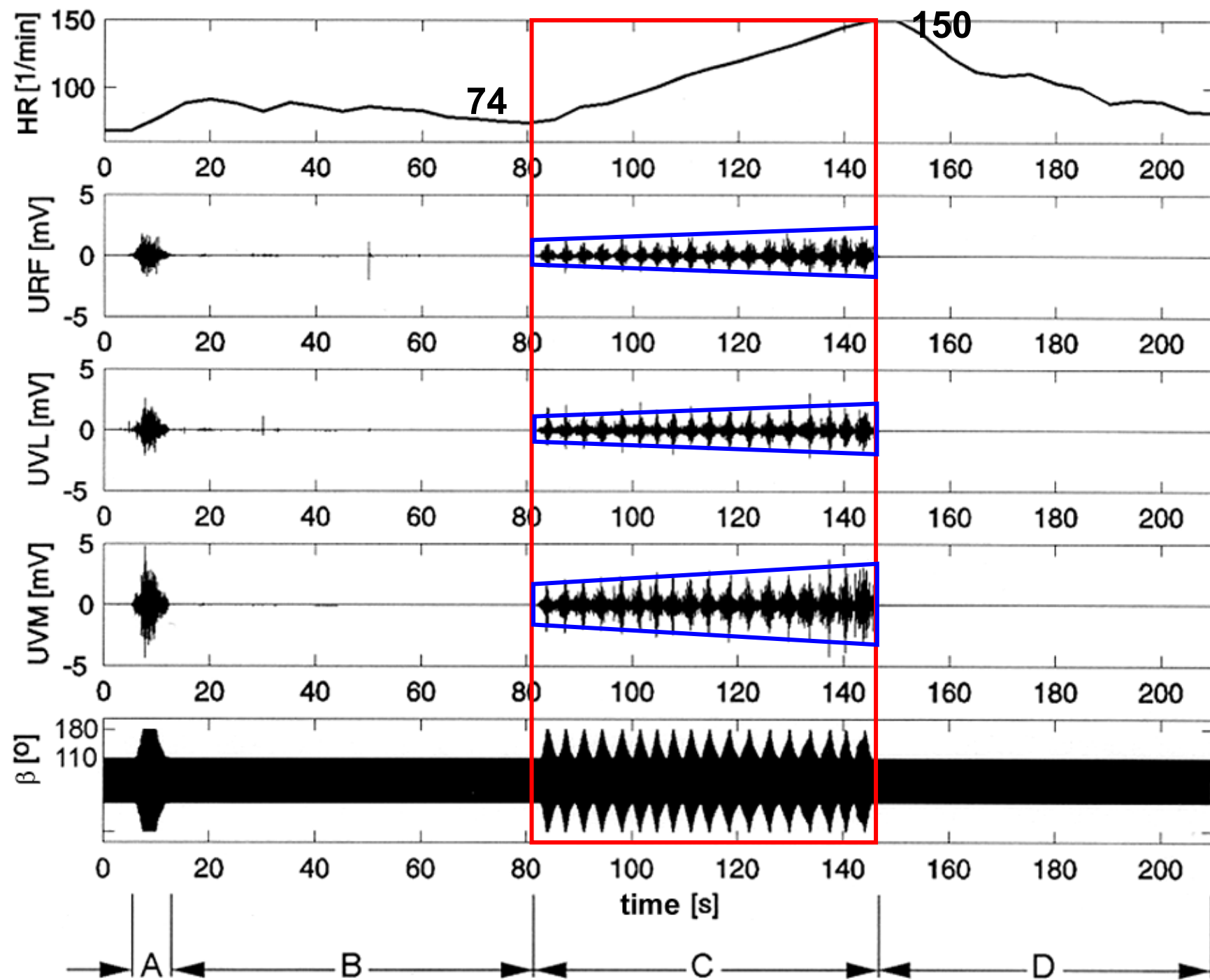
Tijek mjerenja

- određivanje maksimalnog opterećenja
- mjerenje:
  - A* - podizanje maksimalnog tereta
  - B* - odmor, postavljanje tereta na polovicu maksimalnog
  - C* - vježba na trenažnoj spravi, do otkaza
  - D* - odmor

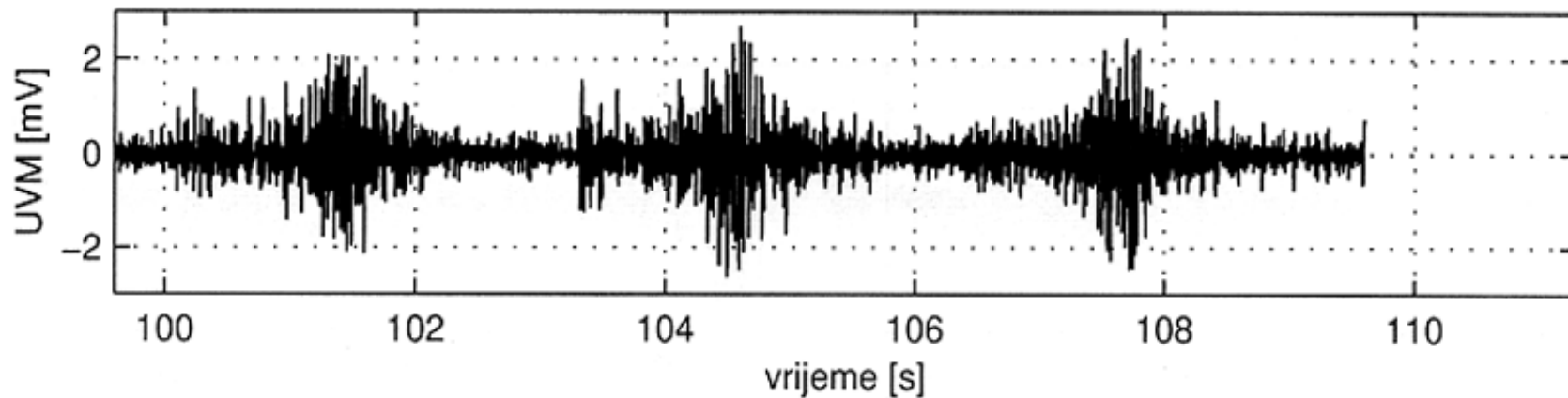

	Broj kontrakcija	T_{sr} [s]	$f_{sr} = 1/T_{sr}$ [1/min]	v_{Ksr} [°/s]	v_{Esr} [°/s]
min	18	2.323	25.8	60	49.6
srednje	26	3.608	17.6	89.1	71.8
MAX	41	5.325	11.3	120.8	88.6

Mioelektrički signal snimljen tijekom dinamičkih kontrakcija

- nestacionarni slučajni signal promjenjive efektivne vrijednosti i frekvencije

Spektrogram

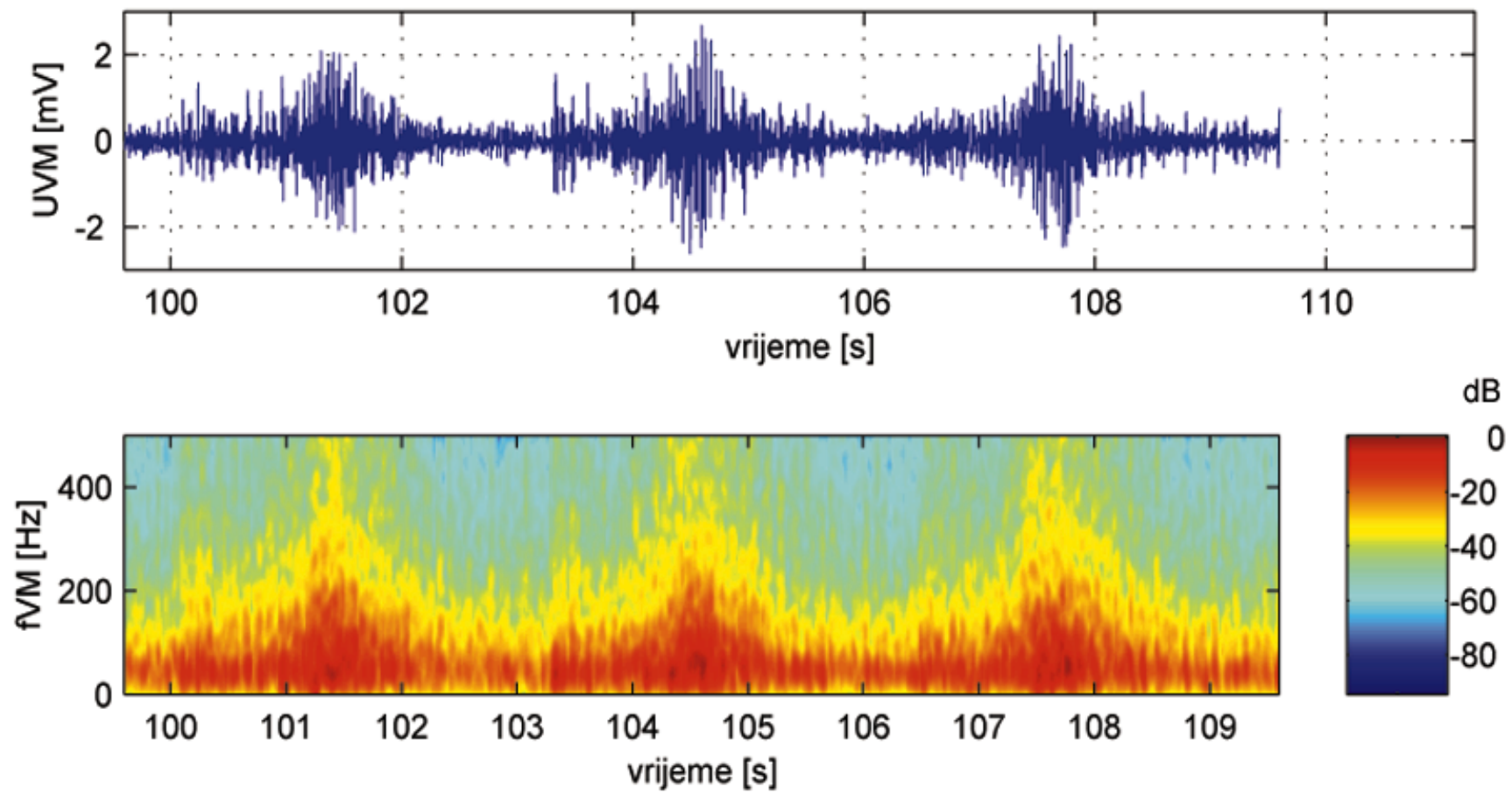
$$S[rR, k] = \frac{1}{LU} \left| \sum_{m=-(L-1)/2}^{(L-1)/2} x[rR + m] w[m] e^{-j(2\pi/N)km} \right|^2$$

$$-\infty < r < \infty, \quad 0 \leq k \leq N-1$$

$$w[m] = \begin{cases} w[-m], & |m| \leq (L-1)/2, \quad L \text{ neparan} \\ 0, & \text{inače} \end{cases}$$

$$U = \frac{1}{L} \sum_{m=0}^{L-1} (w[m])^2$$

Spektrogram

Promjena frekvencije medijana

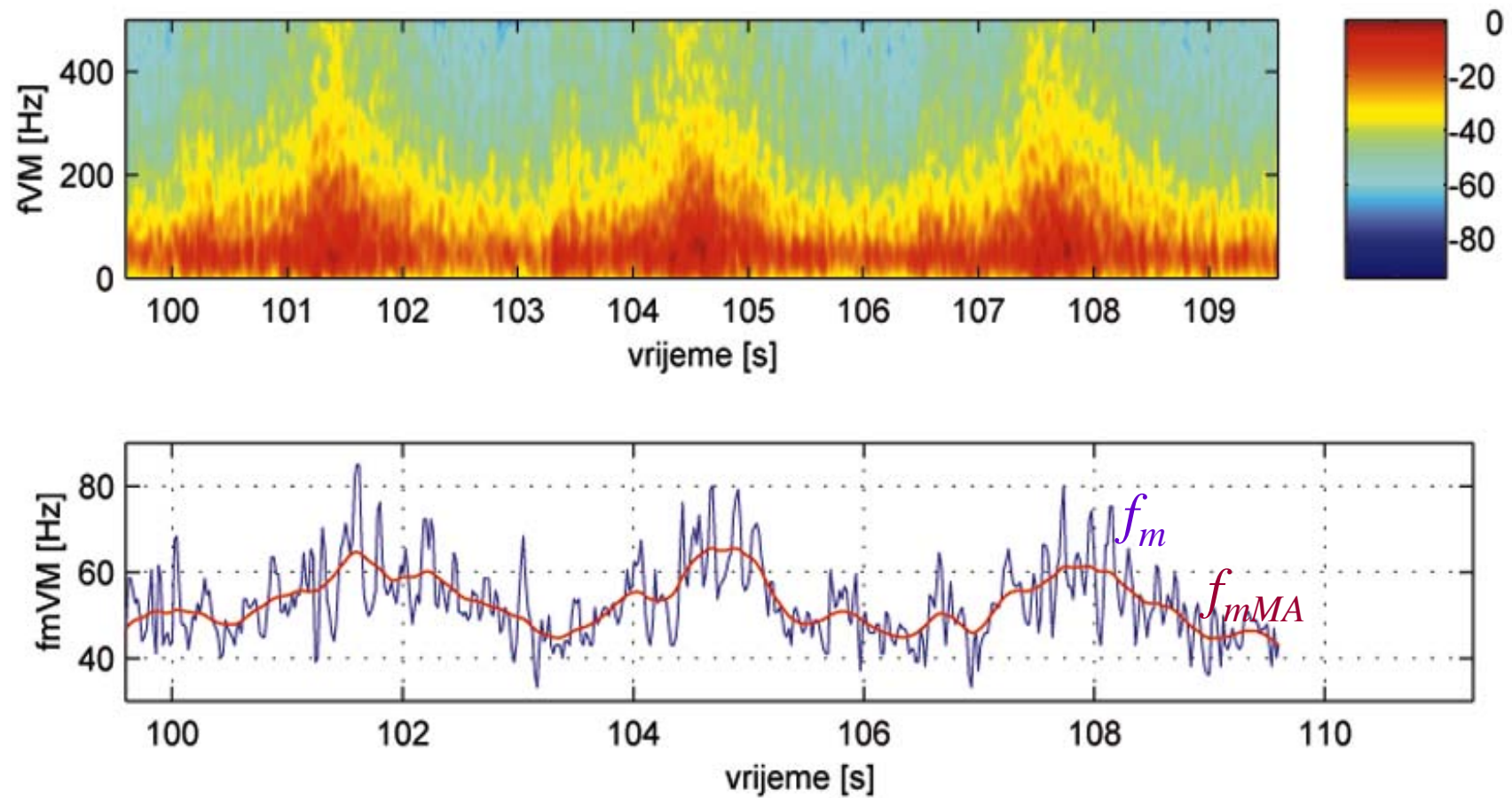
$$\sum_{k=0}^{k_m} S[rR, k] \approx \frac{1}{2} \sum_{k=0}^{N/2-1} S[rR, k]$$

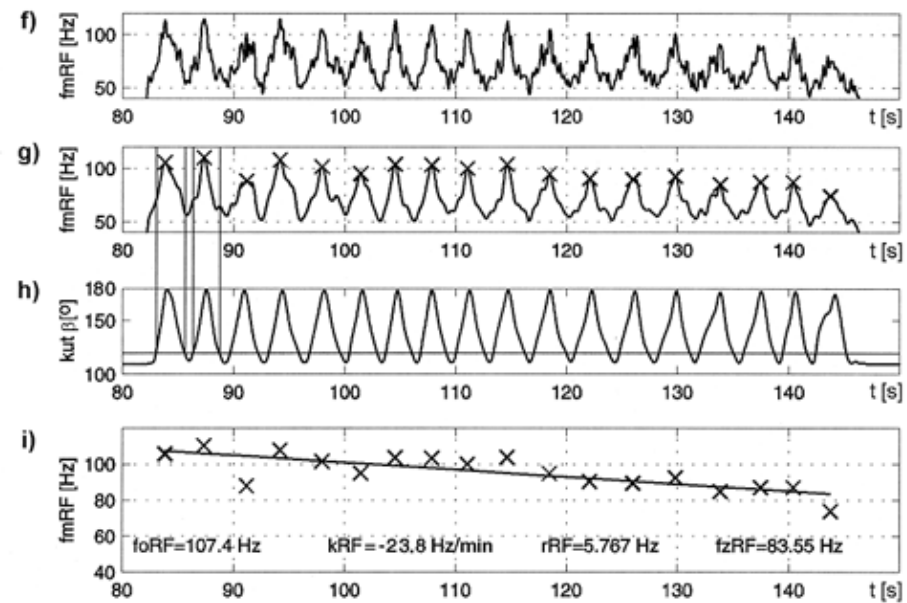
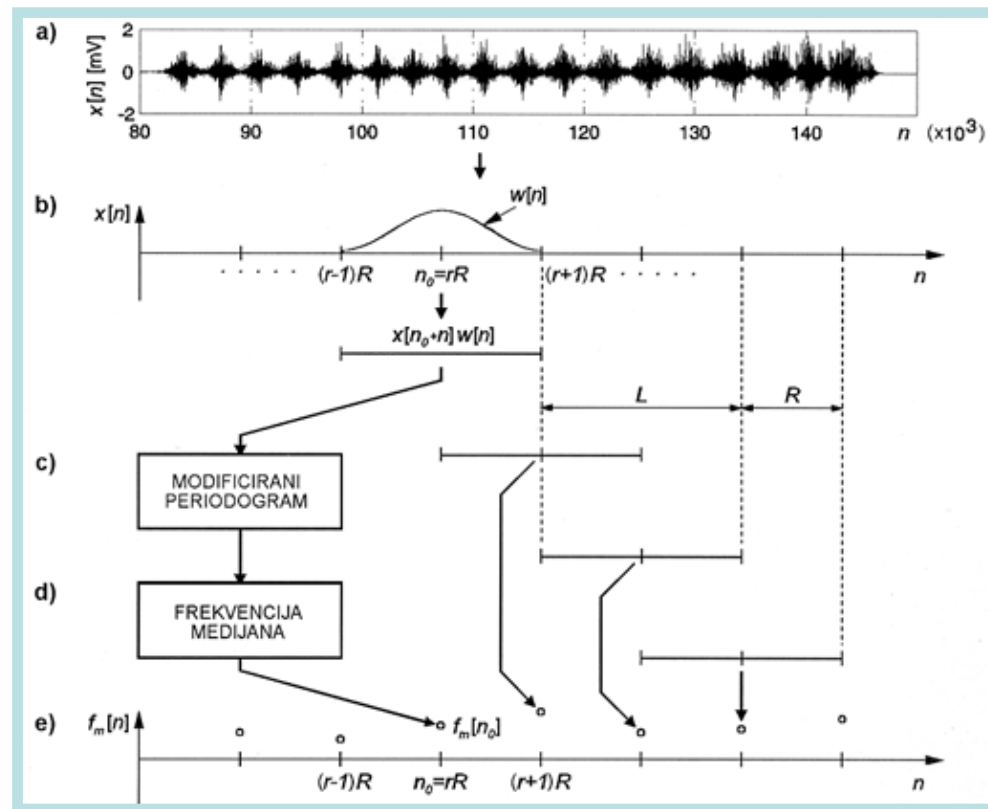
$$f_m[rR] = \Delta f \cdot k_m$$

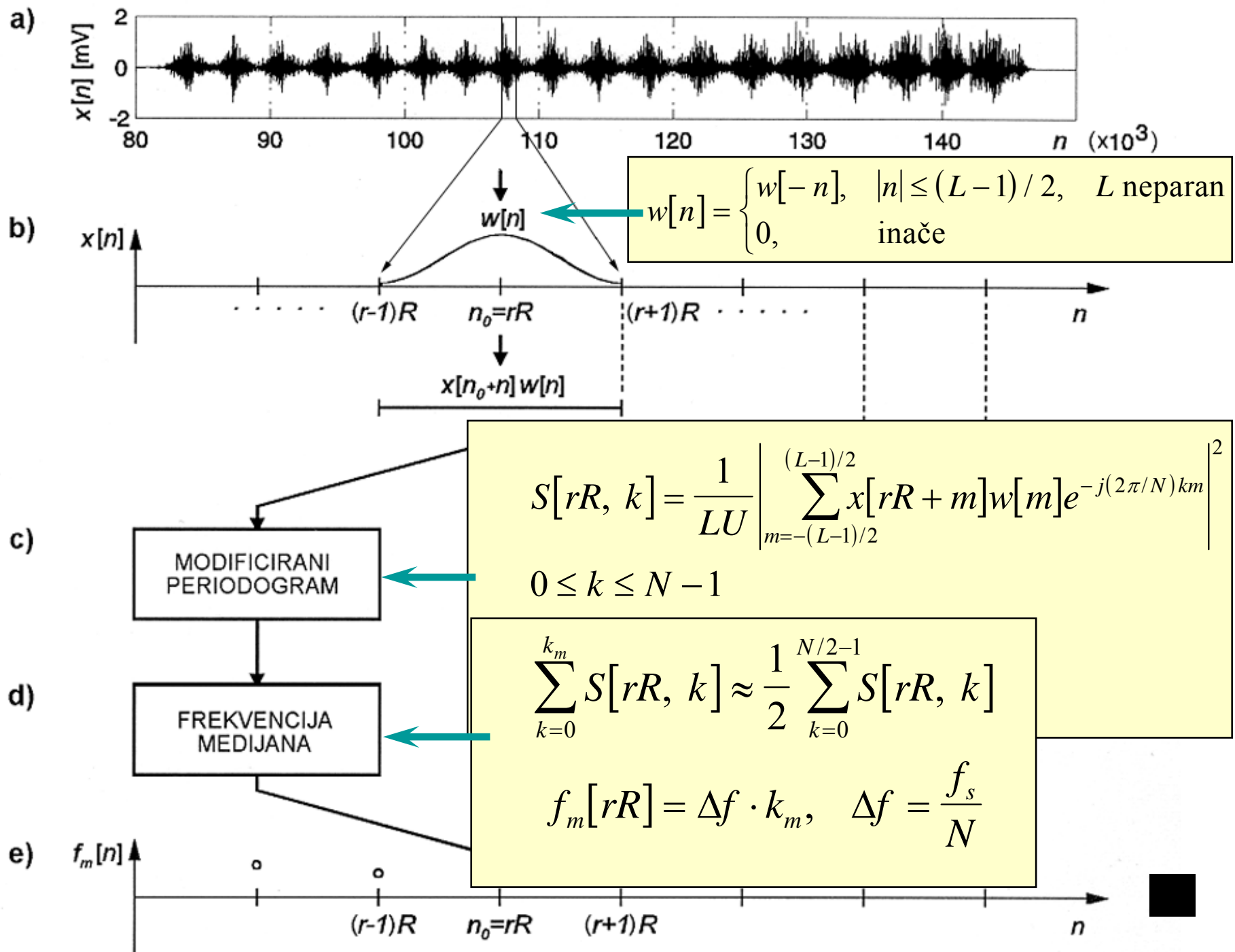
$$\Delta f = \frac{f_s}{N}$$

$$f_{mMA}[rR] = \frac{1}{L_{MA}} \sum_{k=0}^{L_{MA}-1} f_m[rR - k]$$

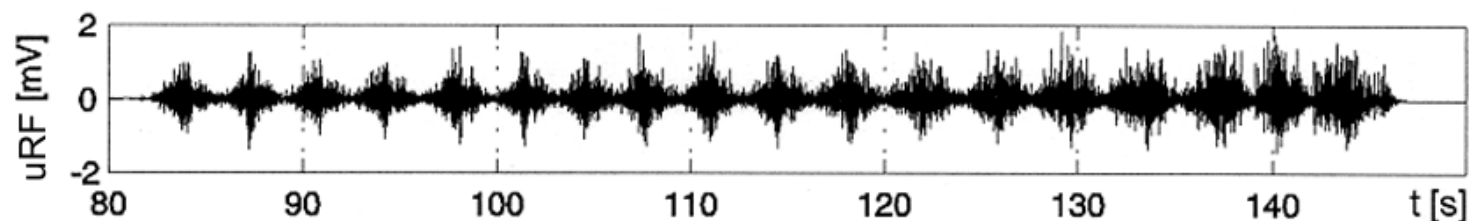
Promjena frekvencije medijana

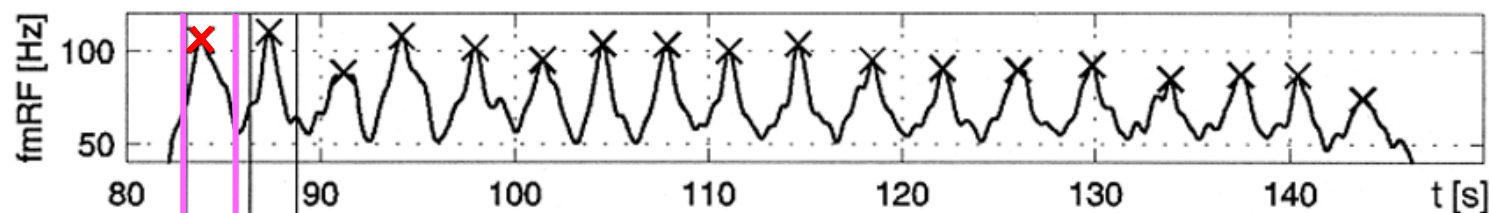

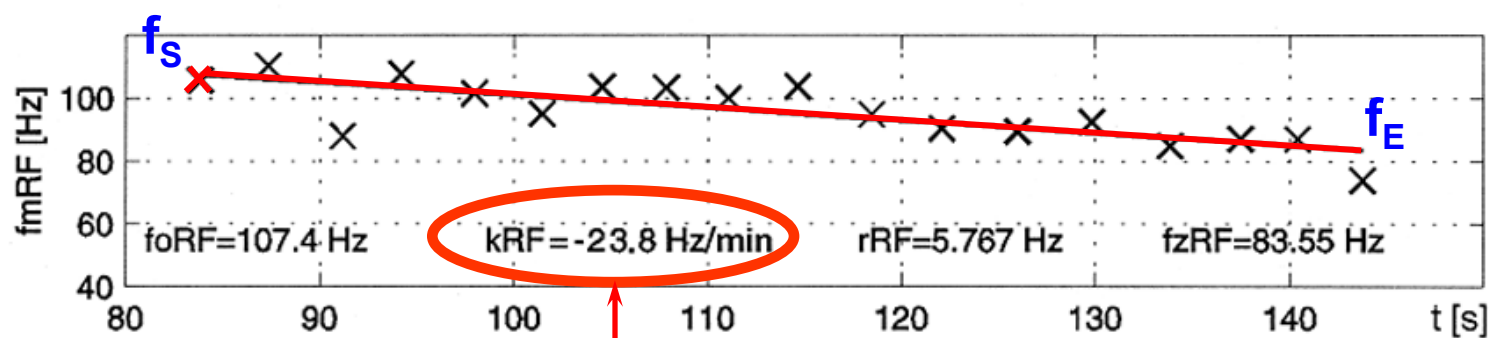
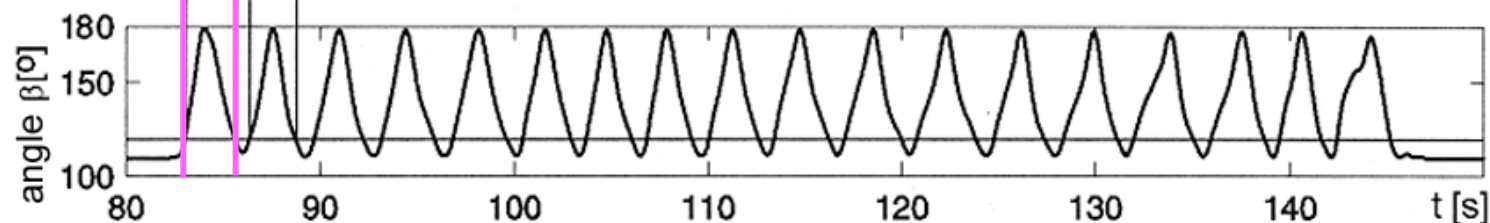
EMG

FREKVENCIJA
MEDIJANA

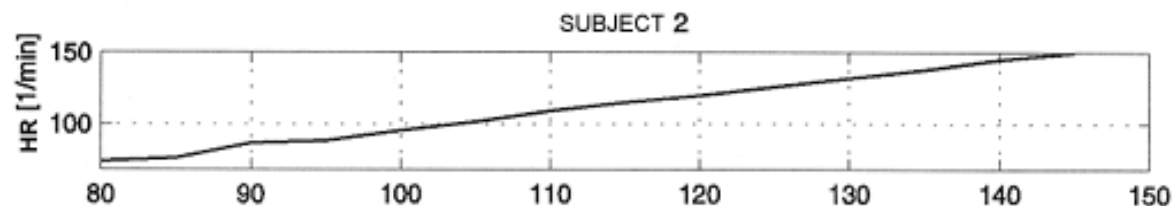
KUT
POLUGE

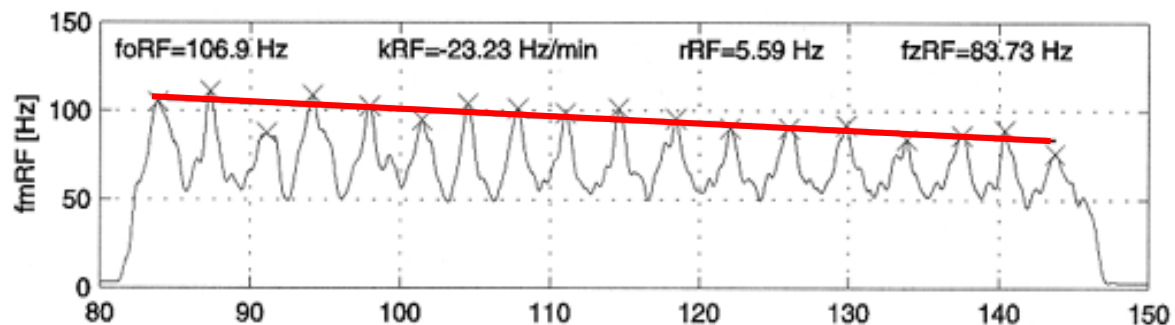
INDEKS UMORA 1: k

INDEKS UMORA 2: $\Delta f = 100 \cdot (f_E - f_s) / f_s$

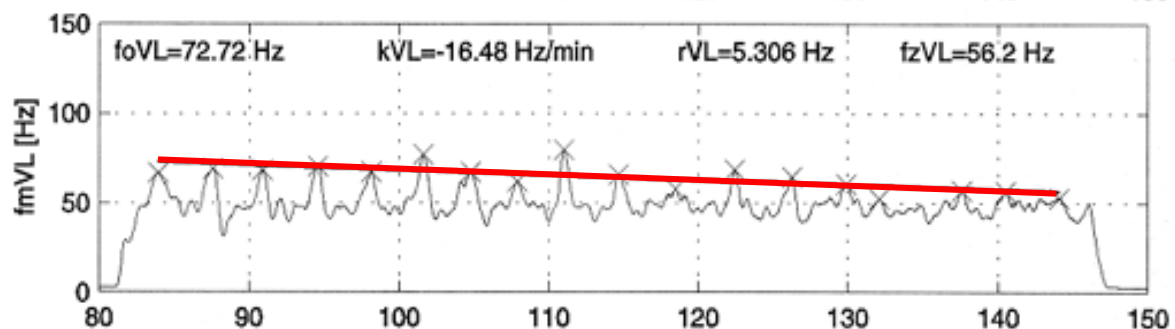
FREKVENCIJA SRČANOG RITMA

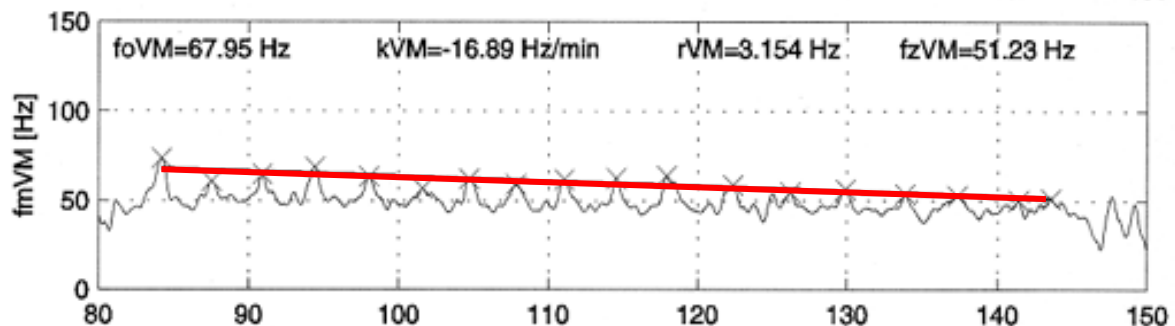
FREKVENCIJA MEDIJANA - RF

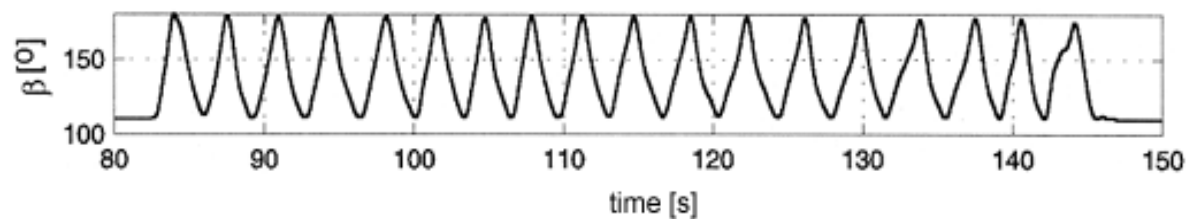
FREKVENCIJA MEDIJANA - VL

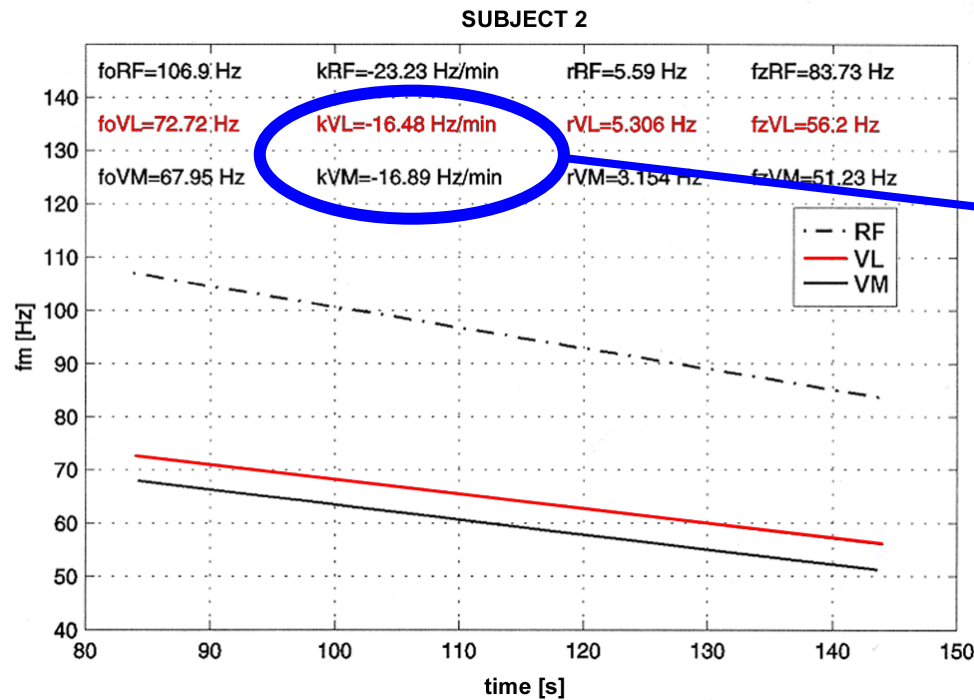

FREKVENCIJA MEDIJANA - VM

KUT POLUGE

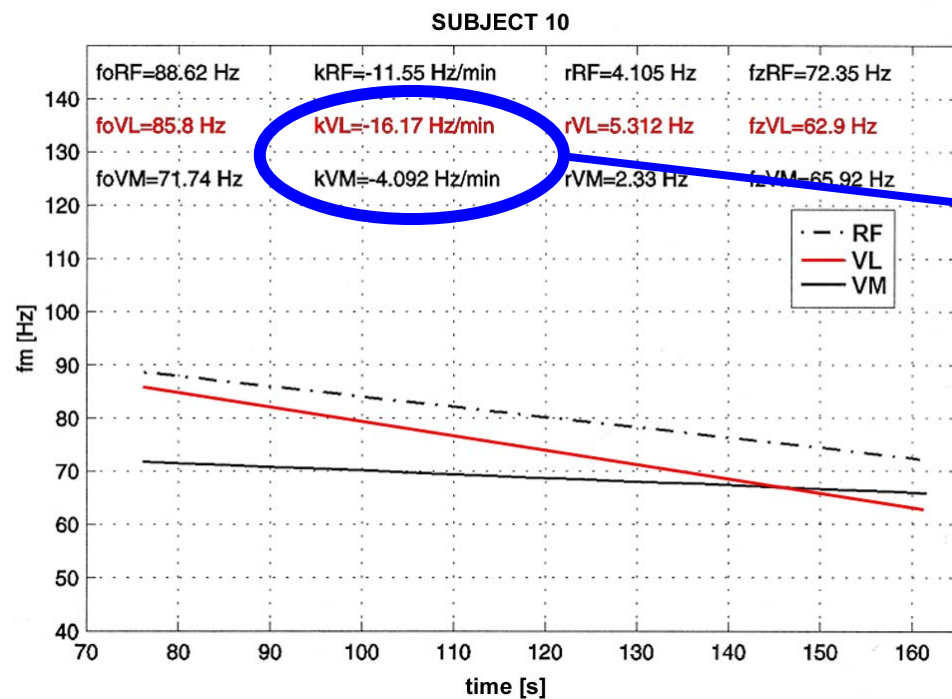

kVL = -16.5 Hz/min
kVM = -16.9 Hz/min

$\Delta f_{VL} = -22.7\%$

$\Delta f_{VM} = -24.7\%$

kVL = -16.2 Hz/min
kVM = -4.1 Hz/min

$\Delta f_{VL} = -26.7\%$

$\Delta f_{VM} = -8.1\%$

